

A SZAHAROV-
DÍJASOK
KÖNYVE

**A SZAHAROV-
DÍJASOK
KÖNYVE
2015**

A 2015-ös év komoly próbára tette a gondolatszabadságot. Ez az év a „Charlie Hebdo” újság elleni véres merénnyel kezdődött. A puskagolyók Európa szívében próbálták elhallgattatni a ceruzák hevesességét, a karikatúrák pimaszságát, a gondolkodás és a véleménynyilvánítás szabadságának erejét.

Hatalmas megtiszteltetés az Európai Parlament számára, hogy Ali Farzat, a Szaharov-díj 2011. évi kitüntetettje elfogadta felkérésünket, hogy e könyv lapjait illusztrálja. Idén az Európai Parlament különös hangsúlyt szentel a sajtóban publikáló karikaturisták munkája védelmének és előmozdításának, amely elkerülhetetlen ahhoz, hogy az emberi jogok megsértésének esetei – különösen Szíriában – napvilágra kerüljenek. Külön örömmel üdvözljük, hogy az Európai Parlamentben a 2015. évi Szaharov-díjhoz kapcsolódó ünnepségeken részt vesznek a francia Plantu sajtókarikaturista köré szerveződő „Cartooning for Peace” karikaturistái is.

Ali Farzat e lapokon megjelenő illusztrációi kapcsán nem kerülhetjük el, hogy ne említsük meg honfitársát, a 2011-ben kitüntetett Razán Zajtúnát is, akiről azóta sincs hírünk. Teljes erővel tombol az immáron ötödik éve zajló szíriai háború. Azok, akik kénytelenek ott maradni, terrorban élnek, elzárva a külvilágtól, a menekültek pedig kockázatos útra indulnak. Itt ismét kifejezzük határozott támogatásunkat a gyűlölet és a maradiság által megtépzott országban az emberi jogokat elkötelezetten védelmező személyek mellett.

2014-ben Denis Mukwege orvost tüntették ki a Szaharov-díjjal. A nő méltósága iránt feltétel nélkül elköteleződött, csodálatra méltó ember Európai Parlamentben elmondott beszéde könnyekig hatotta a képviselőket, ugyanakkor rendkívüli büszkeséggel töltötte el honfitársait is. Az Európai Parlament a kitüntetésen túl – a díj kitüntetettjeivel és kitüntetettjeiért szorosán együttműködő Szaharov-díj hálózatán keresztül – hosszú távú támogatásáról is biztosította Mukwege doktort, hogy sikeresen folytathassa küzdelmét.

Konkrét fellépéseivel és a Szaharov-hálózat iránti elkötelezettségével az Európai Parlament határozottan és bárhol a világban kiáll a gondolatszabadság mellett. Az idén a díj kitüntetettjének a parlamenti képviselők a szaúd-arábiai Ráif Badavi blogírót és író-t választották, akit országa igazságszolgáltatása 10 év börtönre és 1000 korbácsütésre ítélt. A Parlament ezért ismételten hangsúlyozza, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága nem képezheti vita tárgyát, és tiszteletben kell tartani az egész világon.

Valamennyi rajzot Ali Farzat, a Szaharov-díj 2011. évi kitüntetettje készítette

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2015

ISBN 978-92-823-7280-7

doi:10.2861/116666

© Európai Unió, 2015

A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

A SZAHAROV-DÍJ

A gondolatszabadságért adományozott Szaharov-díj az Európai Unió által az emberi jogok védelmében tett erőfeszítésekért kapható legmagasabb szintű elismerés, melyet első alkalommal 1988-ban ítélték oda Nelson Mandela és Anatolij Marcsenko részére. A díjjal olyan személyeket, csoportokat és szervezeteket tüntetnek ki, akik vagy amelyek kiemelkedően hozzájárultak a gondolatszabadságért folytatott harchoz. A díjon és az ahhoz kapcsolódó hálózaton keresztül az Európai Unió támogatást nyújt a díjazottak számára, megerősítve őket az ügyükért folytatott küzdelmükben.

A díjat eddig másként gondolkodóknak, politikai vezetőknek, újságíróknak, jogászoknak, civil társadalmi aktivistáknak, íróknak, anyáknak és feleségeknek, kisebbségi vezetőknek, egy terrorellenes csoportnak, békeaktivistáknak, egy, a kínzás betiltásáért küzdő aktivistának, egy karikatúristának, egy hosszú ideje bebörtönzött lelkiismereti fogolynak, egy filmkészítőnek, egy, az oktatáshoz való jogért küzdő gyermeknek, valamint az ENSZ szervezetének ítélték oda. A díj elsősorban a véleménynyilvánítás szabadságát, a kisebbségek jogainak védelmét, a nemzetközi jog tiszteletben tartását, a demokrácia elmélyítését és a jogállamiság megvalósítását jutalmazza.

Az Európai Parlament a Szaharov-díjat és a vele járó 50 000 euró összegű pénzdíjazományt minden évben, az év vége felé, ünnepélyes plenáris ülésen adja át Strasbourgban. Minden parlamenti képviselőcsoport megnevezhet jelölteket, illetve az egyes képviselők is előterjesztést tehetnek, amennyiben legalább 40 képviselő támogatja az általuk javasolt egyes jelölteket. A jelölteket a Külügyi Bizottság, a Fejlesztési Bizottság és az Emberi Jogi Albizottság együttes ülésén mutatják be, majd a teljes jogú bizottságok képviselői három jelöltre szűkítik a listát. A díjazottat vagy díjazottakat minden évben az Elnökök Értekezlete választja ki, amely – a Parlament elnökével az élén – a Parlament képviselőcsoportjainak elnökeiből áll, így a díjazott kiválasztása valódi összeurópai döntés.

ANDREJ SZAHAROV (1921–1989), a híres szovjet fizikus, emberi jogi aktivista és a reformokat támogató másként gondolkodó beleegyezett, hogy egy, a gondolatszabadságért folytatott tevékenységért adományozott díjat nevezzenek el róla „az emberi jogok védelméért folytatott munkája fontos elismeréseként” – amint azt egy, az Európai Parlamentnek címzett levelében írta¹. Az ilyen díj adományozását „hasznosnak” ítélte, mivel ez „felhívja a figyelmet az emberi jogi problémákra, és ösztönzi azokat az embereket, akik sokat tettek e cél érdekében”. Az Európai Parlament a díj létrehozásának szándékát egy erről szóló állásfoglalás elfogadásával nyilvánította ki 1985 decemberében.

Andrej Szaharov az atomfizika úttörő kutatója és a szovjet hidrogénbomba feltalálója volt. 32 évesen a Szovjet Tudományos Akadémia rendes tagjává választották, és megkapta a „nómenklatúra”, azaz a Szovjetunió elitjének kiváltságait.

Az 1950-es évek végére azonban egyre jobban elkezdtek aggasztani a nukleáris kísérletek légköri következményei, valamint munkájának politikai és erkölcsi kérdései, hiszen annak eredményei tömegpusztításhoz is vezethetnek.

Politikai szemléletében 1967 jelentette a fordulópontot, amikor is arra szólította fel a szovjet hatóságokat, hogy fogadják el a ballisztikus rakétaelhárító rendszerek fejlesztésének az Egyesült Államok által javasolt bilaterális elutasítását, mivel azokat 1968-as, *Gondolatok a haladásról, a békés egymás mellett élésről és a szellemi szabadságról* című tanulmányában a világméretű nukleáris háború fő veszélyforrásának tekintette. A szovjet hatóságok elutasították a felszólítást, és tanulmányának megjelenése után Andrej Szaharovot eltiltották valamennyi szigorúan titkos katonai kutatástól és megfosztották kiváltságaitól.

1970-ben társaival együtt megalapította a Szovjetunióban az Emberi Jogi Bizottságot, és az emberi jogok, valamint a politikai perek áldozatainak védelme vált számára a legfontosabb kérdéssé. 1972-ben feleségül vette Jelena Bonner emberi jogi aktivistát. A kormány növekvő nyomása ellenére Szaharov nem pusztán a hazájában másként gondolkodók szabadon bocsátásáért küzdött, hanem a szovjet rezsimek egyik legbátrabb bírálója lett, megtestesítve az alapvető jogok lábbal tiprása elleni keresztes hadjáratot. A Nobel-békedíj Bizottság szavaival élve „az emberiség lelkiismeretének szóvivője volt”, ezért 1975-ben Nobel-békedíjat adományoztak neki. A szovjet hatóságok nem engedélyezték, hogy elutazzon a Nobel-díj átadására, de az ellenállását sem elnyomással, sem számúzással nem tudták megtörni.

Miután nyilvánosan tiltakozott az 1979-es afganisztáni szovjet katonai beavatkozás ellen, 1980-ban száműzték a Gorkij nevű zárt városba. A száműzetésben Szaharov a szovjet rendőrség szigorú felügyelete alatt élt, és kétszer is éhségstrájkot folytatott, hogy engedélyezzék felesége egyesült államokbeli szívűtétét. Jelena Bonnernek – akit 1984-ben szintén gorkiji száműzetésre ítélték – végül 1985 októberében engedélyezték, hogy gyógykezelésre az Egyesült Államokba utazhasson. Az Európai Parlament támogatta a Szaharov házaspárt, és még az is felvetődött, hogy az ülésteremben egy helyet üresen hagynak Andrej Szaharov tiszteletére. Végül egy másik ötletet fogadtak el: létrehoztak egy Andrej Szaharovról elnevezett díjat. A díj elnevezésénél azért ráesett a választás, mert „Szaharov olyan európai polgár volt, aki megtestesítette a gondolat- és szólásszabadság eszméjét, és meggyőződése és lelkiismerete miatt úgy döntött, hogy lemond a rendelkezésére álló valamennyi anyagi előnyről és egyéb kitüntetésekről” – mondta Jean-François Deniau, a kezdeményezés előadója az Európai Parlament plenáris ülésén.

A díjat az Európai Parlament által 1985 decemberében elfogadott állásfoglalással hozták létre. Egy évvel később Mihail Gorbacsov, a peresztrojka és a glasznoszty szovjetunióbeli elindítója megengedte Andrej Szaharovnak és Jelena Bonnernek, hogy visszatérjen Moszkvába. Andrej Szaharov itt halt meg 1989 decemberében.

2013-ban a nevét viselő díj már negyedszázada támogatta az emberi jogokat, a határokon – az elnyomó rezsimek határain is – messze átnyúló módon, hogy kitüntesse az emberi jogi aktivistákat és a másként gondolkodókat szerte a világon. A díjjal kitüntetett emberijog-védők drágán megfizettek az emberi méltóság védelme iránti elkötelezettségükért: sokukat üldözték, kivégezték, sokan elvesztették személyes szabadságukat, fizikailag bántalmazták vagy száműzték őket. A díjazottak számos esetben nem vehették át személyesen az elismerést.

A 2012-ben díjazott Naszrín Szotúdeh sem tudott személyesen megjelenni a díj átadásakor. Az akkor az iráni Evin nevű börtönben fogva tartott Szotúdeh a néhai Andrej Szaharovnak címzett leveleiben filozofikus hangvételben írt a másként gondolkodás jelentéséről, és párhuzamot vont saját ügye és a Szaharov által képviselt ügy között.

„Őn rendkívüli módon volt képes nap mint nap megújítani az életét és az ellenállást. Amit Ön elért, az óriási győzelem volt minden szabadságharcos számára az egész világon. Kívánom, hogy akik utánunk jönnek, váltsák valóra az Ön meg nem valósult álmait.”

¹ Andrej Szaharov idézett leveleit az Európai Parlament Történeli Irattárában őrzik.

A SZAHAROV-DÍJ HÁLÓZATA

A Szaharov-díj kitüntetettjeit és az Európai Parlament képviselőit foglalja magában. A hálózatot az Európai Parlament hívta életre 2008-ban, a díj alapításának 20. évfordulóján. Létrehozásával elismerték „a Szaharov-díjjal kitüntetetteknek mint a gondolatszabadság nagyköveteinek különleges szerepét”, és tagjai „megállapodtak, hogy a Szaharov-díjasok az Európai Parlamenttel közösen és annak égisze alatt fellépve az emberi jogi aktivisták támogatása érdekében az egész világon fokozzák közös erőfeszítéseiket”. A hálózat a parlamenti képviselőket, a díjazottakat és a civil társadalmat fogja össze, hogy növelje az együttműködést az emberi jogok területén, úgy Brüsszelben, mint nemzetközi szinten. A hálózat egyfajta kommunikációs csatornát biztosít ahhoz, hogy a díjazottak és a Parlament jobban tudjanak foglalkozni az emberi jogi sérelmekkel és kérdésekkel.

A díj alapításának 25. évfordulóján, 2013-ban a hálózat nyilatkozatot fogadott el, amelyben a hálózat tagjai együttesen és egyénileg is elkötelezték magukat amellett, hogy különféle intézkedésekkel támogatják és védik az emberi jogokat szerte a világon. A fellépések közé tartozik a gyermekekkel szembeni erőszak megszüntetéséért és a gyermekek oktatásának támogatásáért folyó nemzetközi kampány, valamint az Európai Parlamenttel együttműködésben 2015. májusban lebonyolított kampány a véleménynyilvánítás szabadságáért.

A hálózat tagjai rendszeresen tartanak Szaharov-előadásokat az EU különböző pontjain, hogy felhívják a figyelmet az emberi jogi kérdésekre, és nyilvános vitát indítsanak az európai fővárosokban. 2013 óta a hálózat tagjai Ausztriában, Franciaországban, Írországban, Olaszországban, Máltán, Lengyelországban, Szlovákiában, Litvániában és Belgiumban tartottak Szaharov-előadást. Az előadásokat a Fehérorosz Újságírók Szövetsége, az „Asszonyok fehérben”, Szalíma Gazáli, Hauwa Ibrahim, a Memorial, Aljakszandr Milinkevics, Denis Mukwege és Ahmed asz-Szanúsi tartotta.

A hálózat tagjai 2008-ban, 2011-ben és 2013-ban konferenciát rendeztek, ahol a még élő díjazottak közül szinte mindenki megjelent, aki utazni tud. A Szaharov-díj hálózata konferenciái vitafórumot biztosítanak az európai parlamenti képviselők, a díjazottak, az Európai Unió és más nemzetközi szervezetek képviselői, valamint a civil társadalom számára, és alapul szolgálnak az emberi jogok érdekében való fokozott hálózati fellépéshez.

A hálózat legfrissebb tevékenységeiről bővebb információ a weboldalán található: europarl.europa.eu/intcoop/sakharov/home_en.html.

2015	Ráif Badavi
2014	Denis Mukwege
2013	Malála Júszafzaj
2012	Naszrín Sztotúdeh és Dzsaafar Panáhi
2011	Arab tavasz (Mohamed Bouazizi, Ali Farzat, Aszmaa Mahfúz, Ahmed asz-Szanúsi és Razán Zajtúna)
2010	Guillermo Fariñas
2009	Memorial (Oleg Orlov, Szergej Kovaljov és Ljudmila Alekszejeva, a Memorial és az összes többi oroszországi emberi jogi aktivista nevében)
2008	Hu Csia
2007	Szalih Mahmúd Mohamed Oszman
2006	Aljakszandr Milinkevics
2005	„Asszonyok fehérben”, Hauwa Ibrahim és a Riporterek Határok Nélkül
2004	Fehérorosz Újságírók Szövetsége
2003	Kofi Annan ENSZ-főtitkár és az Egyesült Nemzetek teljes személyzete
2002	Oswaldo José Payá Sardiñas
2001	Izzat Gazzawi, Nurit Peled-Elhanan és Dom Zacarias Kamwenho
2000	¡BASTA YA!
1999	Xanana Gusmão
1998	Ibrahim Rugova
1997	Szalíma Gazáli
1996	Vej Csing-seng
1995	Leyla Zana
1994	Taszlíma Naszrín
1993	Oslobodjenje
1992	Las Madres de Plaza de Mayo
1991	Adem Demaçi
1990	Aung Szan Szú Csi
1989	Alexander Dubček
1988	Nelson Rolihlahla Mandela, Anatolij Marcsenko (posztumusz)

RÁIF BADAVI egy fiatal szaúd-arábiai blogíró és a gondolat és véleménynyilvánítás szabadságát védelmező aktivista, akit bebörtönöztek és megkorbácsoltak.

A Szaúdi Liberálisok, később pedig a Szabad Szaúdi Liberális Hálózat elnevezésű, mintegy ezer regisztrált felhasználóval rendelkező internetes fórum alapítója és működtetője volt, mely fórumokon vallási és politikai vitákat folytattak a konzervatív országban. 2008-ban azonban hitehagyás gyanúja miatt – amely Szaúd-Arábiában halálbüntetéssel sújtható bűncselekmény – egy napra letartóztatták és kihallgatták. Ezt követően meghatározatlan időre megtiltották számára Szaúd-Arábia elhagyását, bankszámláit zárolták, feleségének családja pedig megpróbált válást kikényszeríteni. Egy keményvonalas imám fatvát adott ki ellene.

Badavi hősiesen folytatta mérsékelt liberális nézeteinek terjesztését. Írásaiban felszólalt többek között a gondolat és a véleménynyilvánítás szabadsága mellett, és síkra szállt a mások véleményére nyitott társadalomért. Badavi szerint egy teokratikus iga alatt nyögő országban elég, ha egy szabadgondolkodó véleményt nyilvánít, és máris fatvát adnak ki ellene. Véleménye szerint ez a legnagyobb elmélet menekülésre készíteti. Ráif Badavi, a liberalizmus hangja Szaúd-Arábiában az interneten és a hagyományos sajtóban megjelenő írásaival igyekezett felvilágosítani közösségét, legyőzni a tudatlanságot, megkérdőjelezni az egyházi személyek sérthetlenségét, támogatva a véleménynyilvánítás szabadságát, a nők, a kisebbségek és a szegények jogait Szaúd-Arábiában, amint azt a börtönből írta 2015-ben a weboldala végleges lezárása ellenére megmaradt írásaiból összeállított könyv előszavában.

Badavit 2012-ben letartóztatták, és több pontban is vádat emeltek ellene, köztük hitehagyás miatt, bár ez ügyben egyetlen bíróság sem hozott ítéletet. 2013-ban elítélték olyan fórum működtetése miatt, amely istenkáromló hozzászólásokat és istenkáromló posztokat tartalmazott, és hét év börtönbüntetésre és 600 korbácsütésre ítélték, majd 2014-ben újbóli 1000 korbácsütést, tíz év börtönbüntetést és egymillió riál (226 000 euró) pénzbírságot szabtak ki rá. 2015 januárjában kántáló tömeg jelenlétében 50 korbácsütést kapott egy dzsiddai mecset előtt, a 20 héten át végrehajtandó 1000 korbácsütés első részeként. Az első korbácsolást követően az öt megvizsgáló orvosok sebeit olyan mélynek találták, hogy szerintük újabb korbácsolást már nem élne túl. A nemzetközi felháborodás és az egészségét illető aggodalmak miatt a további korbácsolásokat eddig felfüggesztették, azonban 2015 júniusában a legfelsőbb bíróság az ítéletet helybenhagyta. A média minden formájának használatától eltiltották, továbbá a börtönből történő kiszabadulását követően 10 évig nem utazhat külföldre.

Badavi felesége, Enszáf Hajdar három gyermekükkel együtt 2013-ban névtelen halálos fenyegetések miatt elmenekült Szaúd-Arábiából, jelenleg Kanadában élnek.

A börtönben töltött idő során Ráif Badavira mély benyomást tett börtöntársainak emberségessége.

DENIS MUKWEGE kongói orvos annak szentelte az életét, hogy segítse a Kongói Demokratikus Köztársaságban zajló háború során csoportos nemi erőszak és brutális szexuális erőszak áldozataivá vált kongói nők és lányok tízezreinek testi és lelki felépülését.

1955-ben született Bukavuban, orvosnak tanult, és nőgyógyászati rendelőt hozott létre a keleti Kongói Demokratikus Köztársaságban Lemera kórházában, amelyet a háború 1996-os kitörésekor leromboltak. Mukwege Bukavuba menekült, és sátrakból hozott létre egy kórházat, új szülészeti osztályt és műtőt is épített, de mindez megsemmisült az 1998-as második kongói háborúban.

A tántoríthatatlan Mukwege Panziban építette fel újra a kórházat, ahol hosszas munkával és a személyzet képzésével kezelte a nőket közellenségnek kikiáltó harcosok áldozataivá vált nőket. A kórház 1999. évi újrainyitása óta több mint 40 000 nőt kezel, és abban az évben fogadott első alkalommal nemi erőszak áldozatává vált, nemi szervében és combjaiban golyó okozta sérülésekkel érkező nőt. Néhány héten belül több tucat nő jelent meg a kórházban azt állítva, hogy nemi erőszak vagy kínzás áldozatai voltak.

Mukwege nemzetközileg elismert szakteknintély a szexuális erőszak okozta patológiás és pszichoszociális sérülések gyógyításában. A vezetése alatt Panziban működő kórház lelki és testi gondozást kínál, emellett a nőket abban is segítik, hogy új megélhetési készségeket sajátítsanak el, a közösségük ugyanis sok esetben nem fogadja vissza őket. A lányokat segítik az iskolába való visszatérésben, és jogi segítségnyújtást kínálnak a jogorvoslathoz.

Mukwege ezen túlmenően fáradhatatlanul kampányol az áldozatul esett nők nevében, amióta a műtőasztalon egy fiatal nőben felismerte a panzi kórházban született kislányok egyikét, akinek a születésénél ő segédkezett. Számára ez volt a döntő pillanat, ami arra indította, hogy a gyógyításon túllépve bel- és külföldön egyaránt szót emeljen a kongói természeti erőforrások megszerzéséért tomboló erőszak beszüntetése mellett. 2012-ben ő maga is áldozattá vált, amikor fegyveresek elfoglalták az otthonát, és lányait fegyverrel fenyegették. Testőrét és barátját megölték, de ő megmenekült, családjával Svédországba és Belgiumba szökött. 2013-ban tért vissza a Kongói Demokratikus Köztársaságba, amikor a napi egy dollárnál is kevesebből élő nők csoportja összefogott, hogy megvegye számára a hazaútra szóló jegyet.

Mukwege jelenleg a Panziban működő kórházban él, annak ellenére, hogy életét továbbra is veszély fenyegeti. Aktívan részt vesz az Európai Parlament és a Szaharov-díjasok hálózatának munkájában, például a konfliktusövezetből származó ásványokkal kapcsolatos parlamenti jogalkotási eljárásban, szenedélyesen követelve a konfliktusövezetekben élő nők és gyermekek életének védelmét.

2015-ben dokumentumfilm készült életéről és munkájáról *A férfi, aki a nőket gyógyítja – Hippokratész haragja* címmel. A filmet az Európai Parlament támogatásával az összes uniós tagállam hivatalos nyelvén feliratozták.

MALÁLA JÚSZAFZAJ mindössze 15 éves volt, amikor a tálibok 2012-ben arcon lötték a pakisztáni Szvat-völgyben. Ezzel azt akarták megakadályozni, hogy ő és más lányok iskolába járjanak. Súlyos sebesüléseiből azonban felépült, és tovább folytatta a harcot.

2013-ban Malála lett a Szaharov-díj eddigi legfiatalabb kitüntetettje, aki díját „Pakisztán névtelen hőseinek” ajánlotta fel, és ezzel nyomatékosan kiállt a gyermekek oktatáshoz való jogának védelmében.

„Sok gyereknek nincs mit ennie, innia, de ki vannak éhezve az oktatásra is. Riasztó tény, hogy 57 millió gyermeket fosztanak meg az oktatástól... ez fel kell, hogy rázza a lelkiismeretünket” – mondta Malála 28 nemzet képviselője előtt a Parlament zsűfolt ülésétermében, ahol a díj 25. évfordulós konferenciája alkalmából kivételesen szinte valamennyi élő Szaharov-díjazott jelen volt. „Egy gyermek, egy tanár, egy toll és egy könyv képes megváltoztatni a világot”.

Malála küzdelme az oktatásért 11 éves korában kezdődött, amikor névtelenül internetes naplót írt egy, a tálib uralom alatt a Szvat-völgyben élő iskolás lány mindennapjairól. A tálibok 2009-ben minden leányiskolát bezárattak, miközben a pakisztáni hadsereg támadta őket a terület ellenőrzéséért. Malálának családjával együtt el kellett menekülnie ostromlott szülővárosából, iskoláját pedig lerombolták.

Amikor a biztonsági helyzet javulását követően visszatértek otthonukba, Malála és édesapja, Ziauddin – aki egy lányiskola igazgatója volt – a fenyegetések ellenére folytatták a lányok oktatása melletti kiállásukat. Malála egy adományból iskolabuszt vásárolt, és ezen a buszon utazott éppen, mikor meglőtték, két másik lányt pedig megsebesítettek egy, a Talibán által felvállalt támadás során.

Malála túlélte a támadást, és most elkötelezetten kampányol a lányok oktatása mellett, a Malála Alapítvány társalapítója, illetve tagja a fiatalok oktatása válságbizottságának, amelyet az ENSZ globális oktatásért felelős különmegbizottja, Gordon Brown hozott létre, aki úgy becsülte, hogy a jelenlegi ütem szerint 2086-ra, nem pedig a millenniumi fejlesztési célokban megígért 2015-re jut el minden lány az iskolába.

„Az iszlám megengedi a lányoknak, hogy iskolába járjanak. Nemtől függetlenül minden ember feladata és kötelessége, hogy oktatásban részesüljön és tudást szerezzen” – fogalmaz Malála.

Az ENSZ a globális „Első az oktatás” kezdeményezése keretében július 12-ét, Malála születésnapját Malála-napnak nevezte el, amely platformul szolgál a gyermekek számára, hogy kiállhassanak az oktatáshoz való jogukért.

Malála Júszafzaj 2014-ben megosztott Nobel-békédíjat kapott „a gyermekek és fiatalok elnyomása ellen, a gyermekek oktatáshoz való jogáért folytatott küzdelméért”, és ezzel ő lett minden idők legfiatalabb Szaharov-díjazottja és egyben legfiatalabb Nobel-díjasa.

NASZRÍN SZOTÚDEH iráni emberi jogi ügyvéd, aki 2010-es letartóztatása előtt azon kevesek közé tartozott, akik bátran vállalták a feltételezések szerint elcsalt választások elleni 2009-es tömegtüntetéseken való részvétel miatt letartóztatott másként gondolkodók jogi védelmét.

Amikor 2012-ben megkapta a Szaharov-díjat, az iráni nemzetbiztonság veszélyeztetésének vádjával kiszabott hatéves börtönbüntetését töltötte Irán hírhedt Evin börtönének egyik magánzárkájában, és hetedik hete tartott éhségsztrájkja, amellyel a férjét és kislányát érő bírói nyomásgyakorlás ellen tiltakozott.

Legyengült állapota ellenére erőt és bátorságot tudott gyűjteni ahhoz, hogy emlékezetes üzenetet küldjön az Európai Parlamentnek, amelyet barátja, kollégája és ügyfele, a Nobel-díjas Sirin Ebadi olvasott fel a díjátadó ünnepségen.

„Az emberi jogok és e jogok biztosításának módjai terén sok előrelépés történt, de e jogok érvényesítése mégis nagyrészt a kormányok szándékától függ, akik az emberi jogok legdurvább megsértői”. Az emberi jogi jogvédőknek és politikai foglyoknak Szotúdeh a következőt üzent: „Önökhöz hasonlóan én is tudom, hogy hosszú és göröngyös út vezet a demokráciához.”

2013 szeptemberében az iráni hatóságok váratlanul, indoklás nélkül szabadon bocsátották, de a büntetését nem semmisítették meg, így továbbra sem hagyhatja el Irán területét, ezáltal nem veheti át a Szaharov-díjat. 2013 decemberében mindazonáltal Szotúdeh Teheránban találkozott a hat év után először Iránba látogató európai parlamenti küldöttséggel. A találkozó – amelynek során elsősorban a politikai foglyok helyzetével foglalkozott, és a büntetőbíróságok helyett a forradalmi bíróságokon lefolytatott pereket átláthatatlannak minősítette – felzúdulást váltott ki az iráni radikálisok körében, akik Szotúdehet és Dzsaafar Panáhit lázítással vádolták.

2012
NASZRÍN
SZOTÚDEH

Szabadulása óta Szotúdeh újra aktivistaként védi a savtamadásoknak áldozatul esett nőket, a vallási kisebbségeket, és folytatja az emberi jogi kampányokat, többek között a halálbüntetés eltörléséért. Az iráni hatóságok többször is ideiglenes őrizetbe vették.

Szotúdeh rövid időre vissza tudott térni jogi hivatásához, amelynek gyakorlásáért évekig küzdött, és elsőként halálbüntetésre ítélt kiskorúakat vett a védelmébe. A hatéves börtönbüntetés mellett tíz évre eltiltották az ügyvédi hivatás gyakorlásától és az utazástól. Megtámadta az ügyvédi hivatásától való eltiltást kiszabó forradalmi bíróság joghatóságát, de 2014. októberben az iráni ügyvédi kamara is felfüggesztette három évre, meggyőződése szerint a nagy hatalmú nemzetbiztonsági minisztérium nyomásának engedve. Szotúdeh ettől kezdve minden munkanapon tüntetett a „másként gondolkodás jogáért” és a „munkához való jogért” a kamara teheráni központja előtt. Bár a hivatalos iráni média nem foglalkozott a tiltakozásával, más aktivisták és az emberi jogi sérelmek áldozatai közül sokan csatlakoztak hozzá. A kamara végül 2015. júniusban kilenc hónapra mérsékelte a felfüggesztését, így Szotúdeh befejezte a tiltakozást, de támogatóival együtt ismételt követelte a felfüggesztés teljes visszavonását. A csökkentést a kapott támogatásnak tulajdonította – az Európai Parlament támogatását is beleértve, hiszen a képviselők határozottan tiltakoztak az eltiltása ellen –, és haladéktalanul kérte az ügyvédi működési engedélyének visszaállítását.

Szotúdeh Iránban kíván maradni, hogy belülről harcoljon a reformokért.

DZSAAFAR PANÁHI iráni származású, nemzetközi díjakat nyert filmrendező, akit 20 évre eltiltottak a filmkészítéstől.

Az iráni ellenzéki zöld mozgalom szókimondó támogatója, Ahmadinezsád elnök kritikusa, aki hat hónapos börtönbüntetést kapott az „Iszlám Köztársaság elleni uszításért”, bár az ítélet végrehajtása még várat magára: ugyan nem börtönözték be, de ez bármikor bekövetkezhet. Panáhit a 2009-es sikertelen iráni zöld felkelésről szóló film titokban történő forgatása során 2010-ben letartóztatták. Bár a nemzetközi tiltakozások és egy éhségstrájk hatására három hónap után szabadon engedték, azonban börtönbüntetésre ítélték, és eltiltották a filmkészítéstől, az utazástól és a sajtónak adott nyilatkozatoktól.

A 2013-ban Iránba látogató európai parlamenti küldöttségnek elmondta, hogy vallomását és ügyvédje felszólalásait nem vették figyelembe a tárgyalása során, és az ítéletet már előzetesen meghozták. Figyelmeztette a küldöttséget, hogy most, amikor az egész világ az Iránnal megkötendő nukleáris megállapodásra figyel, feledésbe merültek az emberi jogi kérdések, és úgy vélte, hogy amint feloldják a szankciókat, Iránban növekedni fog az elnyomás. Az új iráni vezetés rugalmasságát szerinte csak a külügyekben alkalmazzák, a belügyekben nem, a sajtó, a foglyok és a kulturális élet pedig folyamatos nyomás alatt áll.

Egy 2014-es interjúban – dacolva a tilalommal – a munkától való eltiltásáról úgy fogalmazott, hogy úgy érzi, mintha csak azért engedték volna ki egy kis börtönből, hogy egy még nagyobbba vessék.

Ennek ellenére háromszor is megszegte a filmkészítésre vonatkozó tilalmat. 2011-ben teheráni otthonában leforgatta az „Ez nem egy film” című alkotását, melyben ő maga ül a konyhaasztalánál és ügyvédjével beszél, miközben várja, hogy érte jöjjenek és börtönbe vigyék. 2014-ben pedig a „Zárt függöny” című filmmel tért vissza, amelyben egy forgatókönyvíró él egyedül egy kutyával egy tenger melletti házban, behúzott függönyök mögött. Panáhi 2015-ben kezdett *Taxi Teherán* című díjnyertes filmjének forgatásába, amelyben Teherán utcáin közlekedve taxisofőrként beszélget utasaival, köztük egy másik Szaharov-díjjal, Naszrín Szotúdehhel.

Panáhi nem tartja magát politikai személynek, csupán olyasvalakinek, aki kész leleplezni az igazságtalanságot. Felszólalt az iráni cenzúra ellen, és kritikával illette Róháni elnököt, amiért nem tartotta be az ezzel kapcsolatos választási ígéreteit, és elindította a *Lépcsőről lépésre* kampányt, amelynek célja a halálbüntetés iráni beszüntetése.

Panáhi filmjei a humanista, realiztikus életszemléletükkel váltak ismertté.

MOHAMED BUAZÍZI (1984–2011) a tunéziai jázmin forradalom katalizátora volt, és példát mutatott az arab tavaszként emlegetett, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában 2011-ben végigsöprő, demokráciát követelő mozgalomnak.

A szegény környezetből származó, keményen dolgozó Buazízi 10 éves kora óta családja fő fenntartójaként gyümölcsöt árult a piacon. 19 éves korában otthagya az iskolát, hogy finanszírozni tudja fiatalabb testvéreinek taníttatását.

2011. január 4-én halt meg 26 évesen, miután felgyújtotta magát tiltakozásul a rendszer ellen, amely megakadályozta, hogy tisztességes megélhetést biztosítson magának. Buazízinek számos alkalommal kellett zaklatást elszenvednie a tunéziai rendőrség tagjaitól, akik megbírságot, elkobozták a terményeit és a mérlegét, és a legutolsó alkalommal a földre teperték. A családja szerint nem a szegénység, hanem a megaláztatás vezetett oda, hogy felgyújtsa magát, miután jogorvoslati kérelmét elutasították. Buazízi üzemanyagot locsolt magára, és Sidi Bouzid kisváros kormányzósági épülete előtt meggyújtotta a lángot. A szegényebb családoknak ingyen gyümölcsöt osztogató, népszerű Buazízi sorsa sokakat megérintett, tette gyorsan terjedő tiltakozásokat váltott ki, és a legkülönbözőbb társadalmi helyzetű tunéziaiak vonultak az utcákra a korrupt kormány, a magas munkanélküliség és a szabadságuk korlátozása ellen.

Kínok közepette, tetőtől talpig bekötözve, de még életben volt, amikor az 1987 óta hatalmon lévő Zine al-Abidine Ben Ali elnök tekintélyelvű rezsimje elkezdett szétesni.

Buazízi halála után tíz nappal Ben Ali kénytelen volt lemondani és elhagyni az országot, miután tüntetők vonultak végig Tuniszban – sokan közülük Buazízi képét hordozva.

Családjának az nyújt vigaszt, hogy halála nem volt hiábavaló, hiszen tette népfelkelést robbantott ki, amely Tunéziában és az arab világ más részein is alapjaiban rázta meg az önkényuralmi rendszereket. Az arab fiatalok számára világossá vált, hogy az igazságtalanság, a korrupció és az önkényuralom láttán hangot adhatnak csalódottságuknak és harcolhatnak méltóságukért.

Az arab tavasz és az ehhez fűződő korai optimizmus elakadt, néhány vívmányt vissza is vontak, de szülőhelye, Buazízi Tunéziája a halálos kimenetelű terrortámadások és biztonsági félelmek ellenére elszántan halad a demokrácia és a gondolatszabadság felé vezető úton.

ALI FARZAT Szíria legismertebb politikai satíráírója és karikaturistája, az arab világ egyik legismertebb kulturális személyisége. 2012-ben a Time magazin őt is beválasztotta a világ 100 legbefolyásosabb embere közé.

Az 1941-ben, Hamában született Farzatnak több mint 15 000 karikatúrája jelent meg szíriai és nemzetközi újságokban, és olyan diktátorok kifigurázásáért nyert díjakat, mint az Irakot, illetve Líbiát uraló Szaddám Huszein és Moammer Kadhafi. Munkásságával feszegette a véleménynyilvánítás szabadságának szíriai határait, amikor az ország rettegett biztonsági erőit vette célba. Amikor az arab tavasz 2011-ben elérte Szíriát, egyre nyíltabban bírálta a kormány tagjait, különösen pedig Bassár el-Aszad elnököt, a rezsim ellen tüntető szíriaiak pedig az ő karikatúráit lengették az utcákon.

Miután egyik karikatúráján azt ábrázolta, ahogy el-Aszad a menekülő Moammer Kadhafi líbiai diktátor száguldó autóját próbálja stopposként leinteni, a damaszkuszi Omajjád téren álarcos férfiak megtámadták és összeverték, szándékosan eltörték a kezét, és azt kiabálták, hogy tartsa tiszteletben el-Aszad elnököt és engedelmessé váljon. A veréstől eszméletét veszített Farzatot egy autóba tuskolták, végigvonszolták az utcán, majd kilökték az utcára és a sorsára hagyták.

Ali Farzat nemcsak azt érte el, hogy újra tudja használni a kezét, hanem a félelem gátját is áttörte, hogy szavai és művészete révén a rezsim egyik legszókimondóbb kritikusrává váljon. Számos díjjal kitüntették, és ő az Arab Karikaturisták Szövetségének elnöke.

Mivel 2011-ben kuvaiti kezelése miatt nem tudott részt venni a Szaharov-díj átadó ünnepségén, a díjat a Szaharov-hálózat 2012-ben, az Európai Parlamentben tartott nyilvános vitája keretében vette át, ahol az Európai Parlament elnökével és az arab tavasz más díjazottaival eszmecsere folytattak a szíriai felkelésről és a demokrácia arab tavasz utáni jövőjéről. Szaharov-díjasként 2012-ben az Európa Tanács Demokrácia Világforumának első ülésén is felszólt.

2015-ben Farzat tartotta a nyitóbeszédet a Szaharov-díj hálózat Szíriáról szóló vitáján az Európai Parlamentben, és ebben kiemelte a Szíriában harcoló csoportok regionális „szponzorainak” szerepét és a harcok beszüntetése mellett nemzetközi nyomásgyakorlás fontosságát.

Ebben a könyvben ő készítette az illusztrációkat a Szaharov-díjjal kitüntetett társairól, egy-egy tollvonással megvillantva egyéni művészi és humanista élelétását, amivel kiemelkedő módon szolgálja a mindenkit megillető emberi jogok ügyét.

ASZMAA MAHFÚZ egyiptomi aktivista és az Április 6. ifúsági mozgalom egyik alapítója. Amikor a tunéziai forradalom szikrája 2011 elején Egyiptomban is lángra kapott, Mahfúz szembeszállt az aktivistákat elnyomó Mubarak-rezsimmel, és az online közösségi oldalakon keresztül felhívást intézett az egyiptomiakhoz, hogy a Tahrír téren békés tüntetéssel követeljék a nekik járó szabadságot, méltóságot és emberi jogokat. Mintegy 80 milliós nézettséget elérő videója villámgyorsan terjedt az interneten, és hasonló videók sorát ihlette, aminek eredményeképpen 2011. január 25-től több százezen foglalták el a Tahrír teret, hangosan követelve, hogy Hoszni Mubarak vessen véget harminc éve tartó uralmának, míg végül Mubarak 2011. február 11-én le nem mondott a hatalomról.

A Szaharov-díj elfogadásakor Mahfúz a díjat a forradalom hősei előtti tisztelgésnek értékelte. „E díj valamennyi, az életét feláldozó egyiptomi fiatalnak jár” – mondta a Parlamentnek, majd hozzátette, hogy „nem fogjuk elárulni őket, folytatjuk az általuk megkezdett utat, és biztosak akarunk lenni abban, hogy álmuk valóra fog válni”.

Aszmaa Mahfúzt 2011. októberben a Mubarak elnök bukása után hatalomra került katonai vezetők rágalmozásának vádjával letartóztatták. 2012. márciusban távollétében elítélték, de a fellebbviteli bíróság 2012. májusban érvénytelenítette az ellene hozott ítéletet. Amikor Mohammed Murszi iszlamista elnök 2013-as megbuktatását és a hadsereg által támogatott ideiglenes kormányt követően 2014-ben Egyiptom a hadsereg korábbi vezetőjét, Abdelfattáh asz-Szízsit választotta meg az ország elnökének, Mahfúz egyre növekvő erőszaknak, fenyegetésnek és megfigyelésnek volt kitéve. Bár a hatóságok kezdetben a Muszlim Testvériség ellen léptek fel erőszakosan, a támadások később kiterjedtek a kritikát megfogalmazókra és a január 25-i forradalom elismert vezetőire, és egy egyiptomi bíróság 2014 áprilisában betiltotta az Április 6. ifúsági mozgalmat (amelyhez Mahfúz tartozott), három vezetőjét pedig –

Ahmed Máhert, Mohamed Ádilt és Ahmed Dúmát – három év börtönbüntetésre ítélték, többek között illegális tiltakozás vádjával.

2015-ben Aszmaa Mahfúz belépett az új, *Bidája* (kezdet) elnevezésű mozgalomba. A *Bidája* alapítóival együtt 2015 májusában vizsgálat indult ellene állítólagos „államrend megdöntésére való bujtogatás” miatt, és utazási tilalommal sújtották.

Az 1934-ben született AHMED ASZ-SZANÚSZI Líbia világnézeti okokból leghosszabb ideje bebörtönzött foglya volt, mára pedig a líbiai megbékélés elkötelezett támogatója lett.

Asz-Szanúszit 1970-ben halálra ítélték egy Kadhafi elleni puccskísérlet miatt (1969-ben Moammer Kadhafi diktátor mondatta le Idris, Líbia egyetlen királyát), és összesen 31 évet töltött börtönben. Börtönbüntetése során megkínózták, és kilenc évig egy olyan kicsi magánzárkába volt bezárva, ahol felegyenesedni se tudott. A halálbüntetését 1988-ban megváltoztatták, végül több tucat más politikai fogollyal együtt 2001-ben engedték szabadon a hírhedt Abu Szálim börtönből.

Asz-Szanúszí úgy jellemezte a Kadhafi-rezsimet, mint 42 év folyamatos szenvedést, elnyomást és korrupciót, amely megsemmisítette a líbiai identitást. Elmondása szerint azért törekedett Kadhafi megdöntésére, hogy az emberek választhassanak a királyság és az alkotmányos köztársaság között, mert Szíriában és Irakban már tapasztalta, milyen pusztítást okoz az országokban a katonai uralom. Meggyőződése, hogy a katonai diktatúra jellegéből ered az emberi jogok megsértése és az emberek elnyomása.

Miután a NATO által támogatott népfelkelés 2011-ben megdöntötte Kadhafi uralmát, asz-Szanúszí lett a politikai foglyokért felelős kormánytag az Átmeneti Nemzeti Tanácsban (ÁNT), amely a 2012-es választásokig Líbia kormányzását ellátta.

Asz-Szanúszí köztisztviselőként álló törzsi vezetőként a líbiai föderalista mozgalom lelke lett a törvénytelen és instabilitás közepette, ahol felfegyverzett csoportok versenyeztek a hatalomért. A régió 3000 képviselője 2012-ben a Cyrenaica Átmeneti Tanács vezetőjévé nevezte ki. Ez a jogi vagy katonai erővel nem rendelkező tanács a régió magas fokú önállósága mellett foglalt állást.

Mivel Líbia a belső harcok miatt letért a demokráciához vezető kezdeti útról – sőt, az országnak ma már két kormánya is van, Tripoliban, illetve Tobrukban –, és az Iszlám Állam egyre jobban megveti a lábát keleten, asz-Szanúszí a befogadó megbékélési folyamatot pártolja mint a béke egyetlen útját. Ellenzi a további katonai beavatkozást, viszont támogatja, hogy egy népszavazás döntsön a leendő líbiai állam formájáról.

A maga részéről központi szövetségi kormányt és a három líbiai tartomány, Tripolitania, Barqa (Cyrenaica) és Fezzan független kormányzását tartja elképzelhetőnek. Határozottan támogatja az 1951. évi alkotmány visszaállítását, amelynek alapján Idris király alkotmányos monarchiája idején legnagyobbbrészt a föderalizmus volt a norma. Bár a király másodunokaöccse, nem pártolja a monarchiához való visszatérést.

Asz-Szanúszí kapcsolatba lépett az Európai Parlamenttel, a Szaharov-díj hálózattal és más nemzetközi szervezetekkel, hogy a nemzetközi közösségtől kérje Líbia megsegítését a jogállamiságot és a lakóinak emberi jogait garantáló intézmények kiépítéséhez.

RAZÁN ZAJTÚNA

szír újságíró és emberi jogi ügyvéd, akit Damaszkusz külvárosában, egy lázadók kezén lévő területen 2013. december 9-én elraboltak. Még mindig nem került elő, elrablásáért semmilyen szervezet nem vállalta a felelősséget, ugyanakkor tartózkodási helye ismeretlen. Zajtúna a fenyegetések ellenére bátran elítélte a damaszkuszi rezsim és a lázadó harcosok által egyaránt elkövetett emberi jogi jogsértéseket. Vele együtt elrabolták férjét is, illetve egy másik aktivistát, Wael Hamadát, és két kollégáját, Nazem Hamadi költőt és ügyvédet és a korábbi politikai fogoly, Samira Khalilt is, az általa alapított két csoport – a jogsértéseket dokumentáló központ, valamint a helyi fejlesztéseket és kis projekteket támogató hivatal – dumai irodájából.

Zajtúna a szíriai forradalom egyik legjelentősebb és leghitelesebb civil aktivistája. Elrablását a szíriai kommentátorok a szíriai polgári erők és szélsőségesek közötti megosztottság meghatározó epizódjaként értékelik, olyan eseményként, amely végzetes csapást mért a szíriai forradalomra.

Zajtúna családja nemzetközi segítséget kért, hogy megtalálják őt és kollégáit. „Mi, az emberi jogi aktivista, ügyvéd, és író és mindenekelőtt emberi lény Razán Zajtúna családja, több mint három hónappal azután adjuk ki e nyilatkozatot, hogy Zajtúnát szánt szándékkal elrabolták – amelyért senki nem vállalta a felelősséget, senki nem adott ki közleményt vagy nyújtott be követelést – azzal a nyilvánvaló céllal, hogy időt nyerjenek, és elnyomják lányunk és kollégái szabad hangját, hallgatásra kényszerítsék és megakadályozzák őket a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában” – jelentette ki a család 2014 áprilisában közzétett nyilatkozatában.

Az aktivisták és politikusok – köztük Schulz elnök is – a világ minden tájáról kérték a szabadon bocsátásukat. „Az Európai Parlament nevében felszólítok azonnali szabadon bocsátásukra... Razán Zajtúna élete azért forgott veszélyben a rezsim és a lázadó csoportok részéről, amit ő maga megtestesít: bátor fiatal nő, aki nem alkuszik, és nem lankad a demokráciáért és egy szabad Szíriáért folytatott békés harcban.”

2014-ben az Európai Parlament összefogott a nem kormányzati szervezetekkel, az európai közvéleménnyel és más Szaharov-díjasokkal, hogy a #FreeRazan kampánnyal szabadon bocsátását követelje. Családja az Európai Parlamentben és a Szaharov-díj hálózatának emberi jogi fellépéseiben nyomatékosította a Zajtúna által képviselt elveket.

Razán Zajtúna a Szaharov-díj odaítélésének idején, 2011-ben rejtőzködve élt, miután az állambiztonsági ügynökök razziát tartottak a házában. Szíriát azonban ezután sem volt hajlandó elhagyni.

Zajtúna a Szaharov-díjjal járó összeget egy tanktámadásban megsérült aktivista társa életének megmentésére fordította.

A kubai **GUILLERMO FARIÑAS** a pszichológia doktora, független újságíró és politikai másként gondolkodó, aki már 23 alkalommal folytatott éhségsztrájkot azzal a céllal, hogy békés politikai változások menjenek végbe Kubában, és megvalósuljon a véleménynyilvánítás szabadsága.

2006-ban hét hónapos éhségsztrájkjal, súlyos egészségügyi problémák árán hívta fel a világ figyelmét az internet kubai cenzúrázására.

Ez sem riasztotta vissza, így a bebörtönözött Orlando Zapata vitatott halálát követően, 2010 februárjában Fariñas ételt és italt elutasító sztrájkba kezdett, amely 134 napon át tartott, a sokéves bebörtönzés miatt betegségben szenvedő politikai foglyok szabadon bocsátását követelve. Ezzel az éhségsztrájkjával csak azután hagyott fel, hogy a kubai kormány bejelentette 52 politikai fogoly szabadon bocsátását.

Fariñas nem kapott engedélyt Kuba elhagyására, hogy az Európai Parlamentben részt vehessen a Szaharov-díj 2010. évi díjátadó ünnepségén. Végül a Szaharov-díj 2013-as díjátadóján szólalt fel az Európai Parlamentben, miután a kubai kormány enyhített a kubaiak utazási korlátozásain, és az „Asszonyok fehérben” mozgalom tagjai európai parlamenti látogatásukról visszatértek az országba.

„Nem azért vagyok ma itt, mert alapvetően megváltozott volna a helyzet, hanem a modern világ realitái tették lehetővé, hogy itt lehessenek, és mindeneelőtt a kubaiak egyre erősödő polgári ellenállása, amely arra kényszerítette a rendszert, hogy akképpen járjon el, ahogyan *A párdúc* című filmben a legendás Don Fabrizio herceg mondja: »Változtass meg valamit, hogy semmi se változzon.«” – mondta Fariñas a díj átvételekor. Fariñas azóta a Szaharov-díj hálózatának aktív tagja.

2015-től újra Fariñas látja el a *Foro Antitotalitario Unido* koordinátori feladatait, a mozgalmat egyesítette az ellenzéki ernyőszervezettel, az *Unión Patriótica de Cuba*val, és szóvivőként ő képviseli az UNPACU-t. Fariñas utóbb kilépett az ellenzéki tömörülésből, miután nézeteltérései támadtak a többi vezetővel az USA és Kuba közötti diplomáciai kapcsolatok 2014. decemberben bejelentett és 2015-ben megkezdett helyreállítása kérdésében. Fariñas szerint ez a fejlemény árulás a kubai demokratákkal szemben, amivel Obama amerikai elnök megszegte a Damas vezetőjének, Berta Solernek és neki tett 2013-as ígéretét, miszerint a Kubával kapcsolatos lépésekről minden esetben egyeztetni fog a civil társadalommal és a békés ellenzékkel.

Fariñas 2015-ben aláírásgyűjtést indított, hogy összegyűjtse a kubai alkotmány értelmében szükséges 10 000 aláírást ahhoz, hogy a Raul Castro kormánya által 2018-ra meghirdetett választásokra vonatkozó új választási törvény tartalmazza a meglévő politikai mozgalmak elismerését és legalizálását, a minden kubai polgárt – a külföldön élőket is – megillető választójogot és választhatóságot és a nemzetközi választási megfigyelők részvételét.

Tevékenysége miatt az utóbbi években megfenyegették, hogy megölik és elmeegógyintézetbe zárják, úgy megverték, hogy kórházba került, és többször is letartóztatták és fogva tartották, többek között a szintén Szaharov-díjas kubai másként gondolkodó, Oswaldo Payá temetésén.

2009-ben a Memorial és az összes többi oroszországi emberi jogi aktivista nevében OLEG ORLOV, SZERGEJ KOVALJOV és LJUDMILA ALEKSZEJEVA vehette át a Szaharov-díjat.

A Memorial 1988-ban alakult meg a Szovjetunióban, kezdetben azzal a céllal, hogy nyilvánosságra hozza a sztálini uralom alatt történt tömeges elnyomást, és megőrizze az áldozatok emlékét – ez a küldetése a mai napig aktuális. A Szovjetunió felbomlása után a szervezet a szovjet utódállamokban létrehozott alegységek és partnerszervezetek révén nemzetközi lett. A Memorial céljai azóta kibővültek, és ma már az Oroszországban és a volt szovjet tagköztársaságokban elkövetett emberi jogi jogsértések megfigyelése is közéjük tartozik. A szervezet alapítói között volt Andrej Szaharov, aki egyben – Ljudmila Alekszejeva mellett – a Moszkvai Helsinki Csoport társalapítója is volt.

Oleg Orlov 1994 óta a Memorial egyik vezetője és a Memorial nemzetközi társaság igazgatóságának tagja. Bizonyítékokat gyűjtött a kelet-ukrajnai emberrablásokról az oroszbarát szeparatisták és az ukrán erők közötti harcban, amely gyakorlat a véleménye szerint hasonló a Csecsenföldön évtizedeken át vívott két háború során a Memorial által dokumentált – és Orlov által személyesen is elszünetelt – emberrablásokhoz.

Szergej Kovaljov, az orosz Memorial hosszú ideje hivatalban lévő elnöke arról ismert, hogy 1995-ben sikerült tárgyalások útján elérnie mintegy 2000 személy szabadon bocsátását, akiket csecsen lázadók a budjonnovszki kórházban

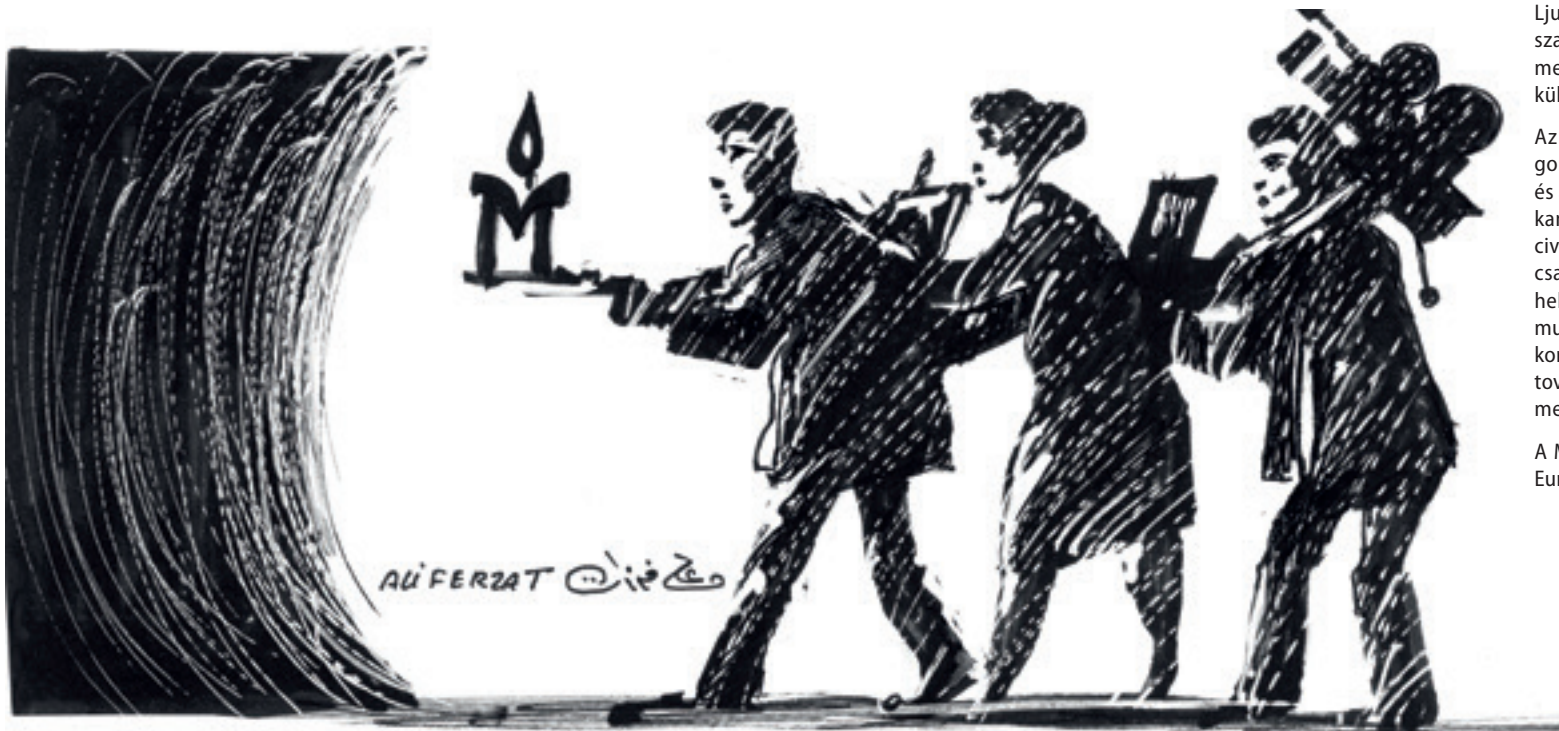
tartottak fogva, és ez volt az egyedüli olyan alkalom, amikor egy terrorcselekmény nem a túsok tömeges legyilkolásával ért véget Oroszországban. Kovaljov azzal vádolja Oroszországot, hogy beavatkozik Ukrajna belügyeibe és szítja a konfliktust a keleti országrészben.

A Memorial tagjai és közeli munkatársai az évek során fenyegetések, emberrablások és gyilkosságok áldozatai lettek. A Memorialt 2014-ben az orosz hatóságok „külföldi ügynökként” jegyezték be egy 2012-es törvénymódosítást követően, amely lehetővé teszi a hatóságok számára a külföldi támogatásban részesülő nem kormányzati szervezetek „külföldi ügynökként” való nyilvántartását, azok beleegyezése nélkül. Mint azt Kirill Korotejev, a Memorial vezető ügyvédje a Parlament Emberi Jogi Albizottsága előtt megfogalmazta, Oroszországban a „külföldi ügynök” a „kémet” jelenti. 2014 szeptemberében az igazságügyi minisztérium pert indított a Memorial ellen arra hivatkozva, hogy annak alapokmánya és szervezete ellentétes a nemzeti jogszabályokkal. A per a szervezet megszüntetésével is végződhetett volna. 2015 januárjában azonban a bíróság a Memorial javára döntött, és elutasította a minisztérium keresetét. 2014 tavaszán a Memorial moszkvai szervezete (Memorial Emberi Jogi Központ) megtámadta a külföldi ügynöknek való minősítését, de elvesztette a pert. Natalia Szokolova, a Memorial ügyvezető igazgatója sötéten látja a Memorial jövőjét: „A jelenlegi helyzetben sajnos nem sok reményünk maradt arra, hogy jogi személyként tovább tudjunk működni, és ha mégis megpróbáljuk, nem tudni, meddig fog tartani. Sokan közülünk azonban még így sem adják fel a harcot, és a rendelkezésre álló összes jogi eszközzel tovább küzdenek azért, hogy az egyesülés szabadsága egyszer valóra váljon.”

Ljudmila Alekszejeva e bátrakegyike, aki nem hajlandó elveszíteni az oroszországi szabadságért folyó harcot. A Moszkvai Helsinki Csoport vezetőjeként megtagadta, hogy „külföldi ügynökként” regisztráltassa a csoportot, és inkább külföldi támogatások nélkül folytatja emberi jogi munkáját.

Az 1927-es születésű Alekszejeva egyike a szovjet idők azon kevés másként gondolkodóinak, akik még mindig tevékenykednek a modern Oroszországban, és a másként gondolkodók számára biztosított tisztességes eljárásért folytatott kampányainak köszönhetően vált ismertté. 2012-ben Alekszejeva lemondott a civil társadalommal és az emberi jogokkal foglalkozó elnöki tanácsi tagságáról; csalódott volt, mert a tanácsnak nem volt valódi befolyása az ország emberi jogi helyzetére. 2015-ben azonban úgy döntött, hogy újra bekapcsolódik a tanács munkájába, hogy a külföldi ügynökökről szóló – az egyre növekvő számú nem kormányzati szervezetre irányuló – új törvény végrehajtásának vizsgálatával, továbbá a bíróságok működésével és az emberi jogok büntetőjogi való megsértésének számos esetével foglalkozzon.

A Memorial képviselői és Ljudmila Alekszejeva a hálózat aktív résztvevői és az Európai Parlament tárgyaló partnerei.

Kína egyik legismertebb, köztiszteletben álló demokráciapárti aktivistája, HU CSIA folyamatos felügyelet alatt él, rendszeresen szenved el önkényes fogva tartást, állandó fenyegetések, verések és zaklatások érik, ami már olyan szintre fokozódott, hogy úgy érzi, élete és családja is veszélyben van.

Hu Csia emberi jogi és környezetvédelmi aktivista is, aki foglalkozni mert az Aids-szel kapcsolatos kérdésekkel, amikor a HIV/Aids Kínában még tiltott téma volt, és a feltételezett eseteket sokszor „államtitokként” kezelték.

Számos alkalommal felszólított a Tienanmen téri tömegmészárlás hivatalos kivizsgálására, valamint az áldozatok és családjaik kárenyhítésére, ezért a Tienanmen téri gyilkosságok június 4-i évfordulója körül 2004 óta – amikor virágokat vitt a térre – minden évben házi őrizetet rendelnek el vele szemben.

2007-ben az Európai Parlament Emberi Jogi Albizottsága előtt konferenciahívás útján bátran felhívta a figyelmet arra, hogy a kínai nemzetbiztonság egymillió ember ellen folytatott üldözést az emberi jogokért való küzdelmük miatt, és sokukat börtönbe, munkatáborokba vagy elmeegógyintézetbe zárta. Kezdeményezte, hogy 2008, a pekingi olimpia éve legyen az emberi jogok éve Kínában. Ennek közvetlen következményeként Hu Csiát 2007. december 27-én letartóztatták és „az államhatalom felfogatására való felbujtással” vádolták meg. 2008. április 3-án három és fél éves börtönbüntetésre ítélték, és egy évre megfosztották politikai jogaitól.

Amikor a huszadik évfordulón bejelentették, hogy ő nyerte a Szaharov-díjat, az állambiztonság emberei nyomást gyakoroltak közvetlenül Hu Csiára és szüleire, hogy utasítsa vissza. Hu Csia bátorságot tanúsítva elfogadta a díjat, amelyre Kína számára fontos díjként tekintett. Akkori felesége, a 2007-ben szintén Szaharov-díjra jelölt Ceng Csin-jan a díjátadó ünnepségen (amelyen Hu Csia nem tudott részt venni) videóüzenetben úgy fogalmazott, hogy ez egy megerősítés a kínai emberi jogi jogvédők felé az emberi jogok védelméhez vezető hosszú, viszontagságos útukon, ami tőlük és rokonaiktól hatalmas árat követel.

Az Európai Parlament elnökéhez címzett, 2012. júliusi levelében Hu Csia kifejezte, hogy a díj „rendkívüli elismerést” jelent, amely „ösztönzést nyújtott számomra, és nagymértékben javított a börtönben velem szemben tanúsított bánásmódon”.

2011. júniusban szabadon bocsátották, de továbbra is Kínában maradt, hogy belülről folytassa az elnyomás hangos bírálását. Elítélte Hszi Csin-ping elnök aktivistákkal szembeni állandó fellépéseit, amelyek szerinte azt jelzik, hogy a rendszer idegesen próbálja fenntartani hatalmát a demokrácia egyre erősödő hullámával szemben.

A kínai emberi jogi aktivistákat védő jogi tanácsadók informális csoportja, a „mezítlábas ügyvédek” mozgalom koordinátoraként Hu Csia arra figyelmeztetett, hogy Kína új terrorizmusellenes törvénytervezete a terrorizmussal megvádolt személyek esetében korlátozni fogja az ügyvédhez való jogot, egy olyan országban, ahol „a kormánypropaganda miatt, ha azt mondják, terrorista vagy, akkor az vagy”.

SZALIH MAHMÚD MOHAMED OSZMAN szudáni ügyvéd már több mint 20 éve biztosított ingyenes jogi képviseletet azok számára, akiket önkényesen tartanak fogva, kínoznak meg vagy akiknek súlyosan megsértik az emberi jogait Szudánban, amikor az Európai Parlament 2007-ben egyhangú döntéssel neki ítélte oda a Szaharov-díjat.

„Dárfúrból származom, Jebel Marrában születtem. Sok éve dolgozom ügyvédként a szudáni Dárfúrban. Munkám miatt letartóztattak és megkínoztak. A dárfúri milícia saját családtagjaimat is megkínozta és elűzte otthonukból. Munkám során sok-sok éven át ezreket képviseltem, akiknek a segítségemre volt szükségük a bíróságon. Több ezer megkínzott embert láttam; több ezer szexuálisan bántalmazott nővel és fiatal lánnyal találkoztam” – mondta Szalih Oszman az Európai Parlamentben a díj átvételekor.

A hatóságok őt magát is sokszor őrizetbe vették, de bűncselekmény elkövetésével soha nem vádolták meg. Feljegyezte, hogy milyen bűncselekmények történtek, amióta Jebel Marrában 2003-ban kitért a háború, amikor az etnikai afrikaiak megkülönböztetés miatt fellázdak az arab többségű kormány ellen, és az arab milíciák megtorlásával szembesültek.

Oszman tevékenyen részt vesz a Dárfúrban folyamatosan zajló harcok által otthonuk elhagyására kényszerített több millió dárfúri védelmében. A harcok 2015-ös fokozódása nyomán már 4 milliónál is többen szorulnak humanitárius segílyre. Oszman hangsúlyozza, hogy a háborút kiváltó okok – beleértve a földkiszajátításokat és a politikai marginalizációt – nemcsak hogy megoldatlanok maradtak, de még tovább fokozódtak azzal, hogy nem sikerült teljesíteni a nemzeti jogszabályok nemzetközi normákkal való összeegyeztetése iránti igényeket, illetve biztosítani az igazságszolgáltatás függetlenségét.

Oszman, aki 2005 és 2010 között a szudáni parlament ellenzéki képviselője volt, a Nemzetközi Büntetőbíróság rendíthetetlen támogatója, hiszen „megfelelő afrikai igazságszolgáltatási rendszerek hiányában az afrikaiaknak nincs hová fordulniuk igazságszolgáltatásért és jogorvoslatért”. Oszmán támogatja a háborús bűnök miatti vádemelést Omar al-Basír szudáni elnök ellen, akinek 2015-ben is sikerült elkerülnie, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróság őrizetbe vegye.

Oszmán tovább folytatja az emberi jogi sérelmek egyre növekvő számú dárfúri áldozatának biztosított ingyenes jogi tanácsadást. Részt vesz a Szaharov-díj hálózat emberi jogokért folytatott munkájában, és rendszeresen szót emel a kínzás és a büntetlenség ellen.

ALJAKSZANDR MILINKEVICS a fehéroroszországi demokratikus ellenzéki szervezet, a Szabadságért Mozgalom vezetője, aki „vette a bátorságot, hogy ellenszegüljön az utolsó európai diktatúrának” – ahogyan a Parlament akkori elnöke, Borrell Fontelles a Szaharov-díj 2006-os átadásakor fogalmazott.

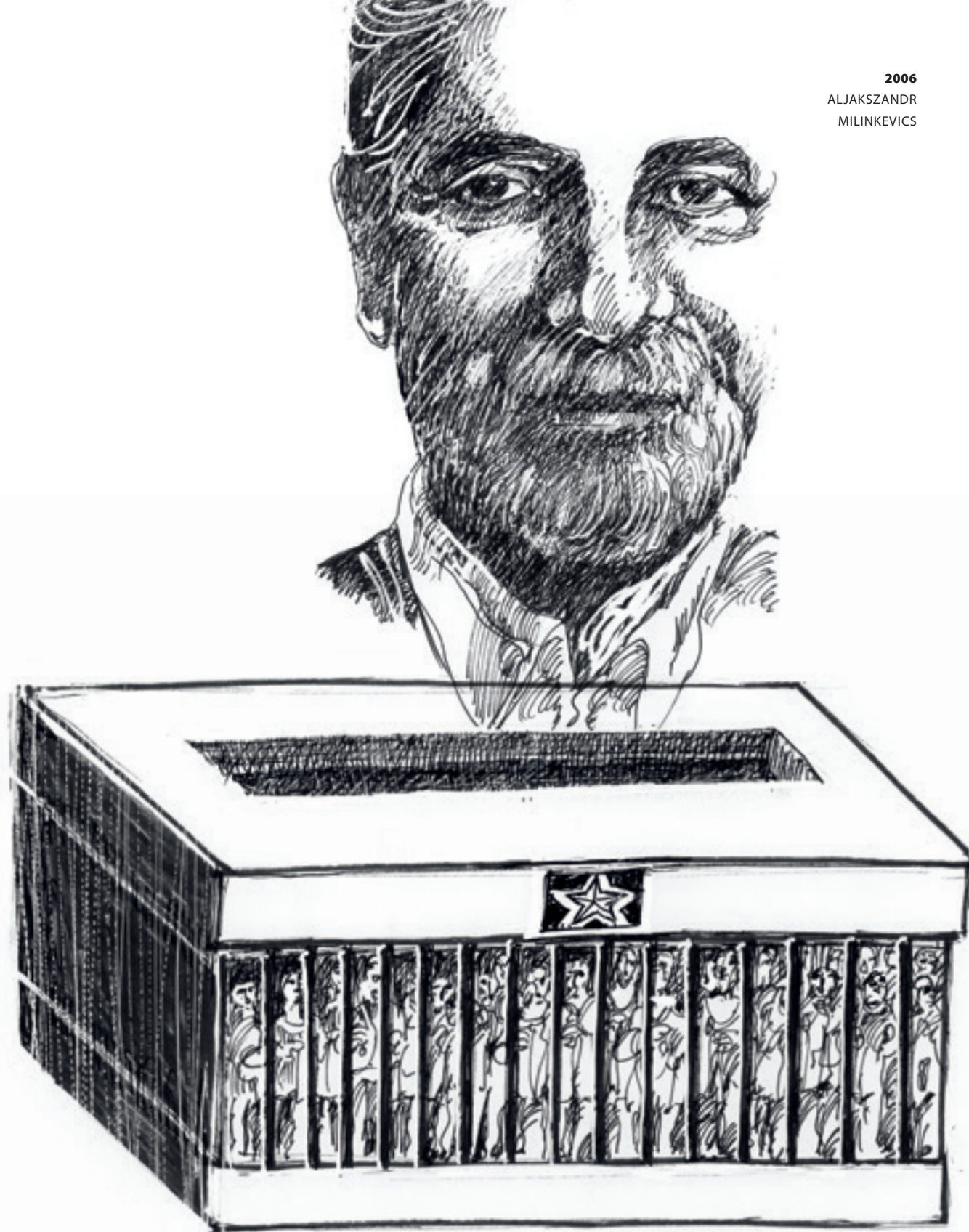
A természettudós Milinkevicset 2005 októberében az Egyesült Demokratikus Ellenzék közös elnökjelöltjének választották. Milinkevics kiállt a volt szovjet köztársaság valóban demokratikus jövője mellett, és a tekintélyelvű Lukasenko elnök valós alternatívájaként mutatkozott be; ez utóbbi győzelmét választási csalás miatt erőteljesen bírálta az ellenzék az országban és külföldön egyaránt. Miután Milinkevics kétségbe vonta a választási eredmény tisztaságát, különböző ürügyekkel letartóztatták, de soha nem helyezték vád alá.

Milinkevics nem indult a 2010. évi elnökválasztáson, mivel véleménye szerint a választási törvényben nem születtek olyan módosítások, amelyek lehetővé tették volna, hogy tisztességes, szabad és nyílt választásokat lehessen tartani Fehéroroszországban. Miután a választások megerősítették Lukasenko hatalmát, Milinkevics bírálta az emberi jogok helyzetének további romlását Fehéroroszországban.

A Fehéroroszországgal foglalkozó parlamenti szervek rendszeresen konzultálnak Milinkeviccsel mint Szaharov-díjazottal és az ellenzék vezetőjével, aki részt vett a Szaharov-díj hálózat rendezvényein, a hálózat konferenciáin és a nyilvános vitákon. A hálózat Litvániában tartott eszmecserején a Damas de Blanco képviselőtében megjelent Berta Soler, a nemzeti hatóságok és az Európai Parlament, illetve a litván parlament képviselői előtt Milinkevics elítélte, hogy a hatóságok folytonosan megfélemlítik és megalázzák a fehéroroszországi emberjog-védőket. Kijelentette, hogy támogatja Fehéroroszország mélyebb európai integrációját, valamint a fehérorosz hatóságokkal folytatott kritikus és konstruktív párbeszédet.

A párbeszéd volt a központi eleme Milinkevics felszólalásainak a hálózat nyilvános vitáin és az Európai Parlamentben tartott meghallgatásokon is. Szorgalmazta, hogy az EU foglalkozzon többet Fehéroroszországgal, hogy az ország lakossága nagyobb szabadságban élhessen. Milinkevics szerint Fehéroroszország gazdasági segítségre való rászorultsága eszközként szolgálhat ahhoz, hogy Fehéroroszországot – többek között az emberi jogokról szóló – párbeszédre kényszerítsék az EU-val.

Ahogy közeledik a posztszovjet időszak ötödik, 2015. októberben esedékes elnökválasztása Fehéroroszországban, Milinkevicsnek még eztán kell bejelentenie szándékát, hogy jelölteti-e magát, vagy más módon próbálja megtörni Lukasenko 21 éve tartó hatalmát.

Az „ASSZONYOK FEHÉR BEN” (Damas de Blanco) spontán szerveződött mozgalomá 2003-ban Kubában, a fekete tavasz néven ismert, demokratikus aktivistákkal szembeni kíméletlen leszámolás során letartóztatott 75 férfi feleségeinek és hozzátartozóinak összefogását követően. Az asszonyok utcai demonstrációkat szerveztek, és számos alkalommal levélben kérték a kubai hatóságoktól a fogvatartottak szabadon bocsátását, de válaszra sem méltatták őket. Az asszonyok nem adták fel, és kitartó tiltakozásaik nem maradtak eredmény nélkül: 2011-ben a fekete tavasz összes fogvatartottját elengedték.

A rendíthetetlen asszonyok tovább folytatták a kubai demokráciáért és emberi jogokért vívott harcukat, és ma ők alkotják az egyetlen olyan csoportot a kommunista országban, amelyiknek engedélye van arra, hogy egy meghatározott területen heti felvonulásokat rendezzen. A fehérbe öltözött asszonyok a kubai elnyomásnak áldozatul esett szeretteik fényképével és a béke jelképéül szolgáló kardvirággal a kezükben minden vasárnap felvonulnak a havannai Miramar Ötödik sugárútján a Szent Rita templomban tartott mise után, némán és szilárdan dacolva a fenyegetésekkel, sértésekkel, támadásokkal és gyakori letartóztatásokkal.

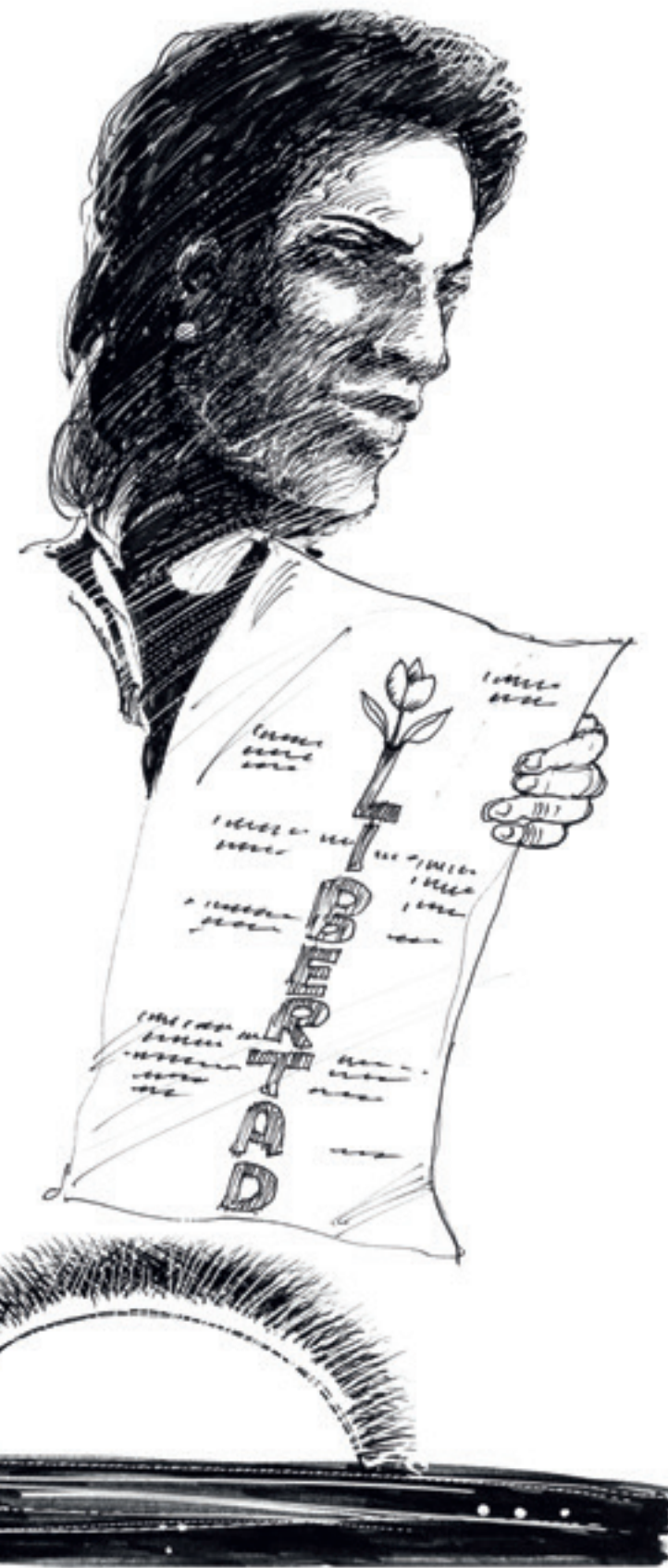
Az asszonyok 2013-ban végre személyesen is átvehették a 2005-ben számukra odaítélt Szaharov-díjat. Berta Soler, a mozgalom elnöke és a mozgalom két tagja, Belkis Cantillo Ramirez és Laura Maria Labrada Pollán – aki a mozgalom egyik közkedvelt alapító tagjának, a 2011-ben elhunyt Laura Pollánnak a leánya – elhagyhatták Kubát, miután enyhítették a polgárokra vonatkozó szigorú utazási korlátozásokat, és beszédet mondhattak a Parlament előtt, amely elismerte bátorságukat és az emberi jogok ügye melletti elkötelezettségüket. Berta Soler a Szaharov-díjat védőpajzshoz hasonlította, amely a Kubába való visszatérésükkor védelmet nyújt majd az asszonyoknak.

Nem sokkal a Szaharov-díj ünnepélyes átadó ünnepsége után az asszonyok és további másként gondolkodók – többek között a 2010. évi díjazott Guillermo Fariñas – létrehozták Kubában az Emberi Jogok Nemzetközi Platformját.

Az Európai Parlamentben és a hálózat eseményein Berta Soler képviselte az asszonyokat, és kitartóan kérte az EU-t – amely 2014-ben tárgyalásokat kezdett Kubával egy kétoldalú politikai megállapodásról –, hogy a Kubával kötendő esetleges megállapodásokban minden esetben szabja feltételül az emberi jogokat. Az asszonyok 2015-ben kijelentették, hogy úgy érzik, az Egyesült Államok részéről a szigetre látogató politikusok egyre kevésbé veszik őket figyelembe, miután lépéseket tettek az USA és Kuba közötti diplomáciai kapcsolatok helyreállítására.

A Damas de Blanco újból megerősítette Berta Soler vezetői pozícióját a csoport 2015-ben meghirdetett választásán, amelyre azért került sor, mert a tagok közül néhányan bírálták a vezetést.

Az „Asszonyok fehérben” a kubai hatóságok elnyomásának egyik leggyakoribb célpontja lévén 2015-ben újabb letartóztatási hullámot, veréseket és kínzásokat szenvedett el.

HAUWA IBRAHIM emberi jogi ügyvéd egy muszlim családban született a Nigéria északi részén található Hinnah faluban. Itt szívta magába azokat az értékeket, amelyek megerősítették elszántságát, köztük anyja meggyőződését, miszerint az oktatás az egyedüli kiút a szegénységből. Amikor 10 évesen férjhez akarták adni, Ibrahim elmenekült a szülői háztól, és egy bentlakásos lányiskolába ment, hogy továbbtanulhasson. Komoly érdeklődése és az igazság szenvedélyes keresése a jogi tanulmányokhoz vezette. Ő lett az első női ügyvéd Gombe állam Yamaltu/Deba kerületében, mára pedig messze földről keresik jogi tanácsadásért.

Amikor 1999-ben Nigéria tizenkét északi államában bevezették a saría törvényt, ezzel kétségbe vonták az alapvető emberi jogok védelmét, különös tekintettel a nők jogaira. Hauwa Ibrahim úttörő jelentőségű jogi praxist indított: nőket és gyerekeket képviselt, akiket házasságtörés miatt halálra kövezésre, illetve lopás miatt végtagcsónkításra ítélték. Több mint 150 ügyben nyújtott ingyenesen védelmet, és ezzel megmentette Amina Lawal, Safiya Hussaini, Hafsatu Abukabar és mások életét.

2010-től 2013-ig a Harvard Divinity Schoolon tanított tudományos munkatársként és vendégelőadóként. 2014. májusban Nigéria elnöke a Boko Haram terroristacsoport által elrabolt több mint 200 diáklány ügyével foglalkozó elnöki bizottság tagjává nevezte ki. Hitelességére és az emberi méltóság iránti elkötelezettségére támaszkodva Ibrahim nemzetközi támogatást kért az Európai Parlamenttől és az amerikai Kongresszustól az elrabolt lányok bizonytalan kimenetelű tragédiájának kezeléséhez. Továbbra is kiáll amellett, hogy határozottabb fellépésre van szükség a nőkkel szembeni erőszak, a mélyszegénység és a lehetőségek hiánya ellen, hogy mérsékelni lehessen a fokozódó vallási szélsőségeket.

Saját tapasztalataiból kiindulva Ibrahim határozottan azt vallja, hogy az oktatás a jövő kulcsa, és a lányok oktatása elvezet a család és ezen keresztül a közösség, illetve a társadalom oktatásához. Szaharov-díját egy olyan alapítványba fektette,

amely a Nigéria északi részén élő gyermekeknek biztosít oktatási lehetőséget azzal, hogy megteremtí a továbbtanuláshoz szükséges anyagi hátteret. Hauwa Ibrahim aktív résztvevője a Szaharov-díj hálózat gyermekjogi kampányának, Szaharov-előadásokat, tart és részt vesz az európai parlamenti vitákban, ahol személyes életútjával ad ösztönzést közönségének. Ibrahim 2015-ben El-Hasszán bin Talal herceg meghívására a nők egyenjogúságával és a társadalmi igazságosság kérdéseivel foglalkozott a Jordán Hasimita Királyság Nyugat-Ázsia–Észak-Afrika Intézetében (WANA). A jordániai Ammanban működő Királyi Vallásközi Intézetben a vallások közötti párbeszéd kérdésein is dolgozik.

A RIPORTEREK HATÁROK NÉLKÜL franciaországi székhelyű nemzetközi civil szervezet, amely az információszabadságért harcol világszerte.

A Riporterek Határok Nélkül (RHN) mindenkor a véleménynyilvánítás és az információ szabadságát tekinti a világ legfontosabb szabadságának és minden demokrácia alapjának. A szervezet úgy véli, hogy „ha az újságírók nem rendelkeznek a tények közlése, a visszaélések bejelentése és a nyilvánosság figyelmeztetése szabadságával, hogyan tudnánk szembeszállni a gyermekkatonák jelenségével, megvédeni a nők jogait vagy megőrizni környezetünket?”

Az RHN világszerte folyamatosan nyomon követi és elítéli az információszabadság elleni támadásokat, küzd a cenzúra és az információszabadságot korlátozó törvények ellen, erkölcsi és pénzügyi támogatást nyújt az üldözött újságírók és családjaik számára, valamint anyagi támogatást kínál a háborús tudósítók számára biztonságuk fokozása érdekében. A cenzúra megkerülésére a honlap időnként olyan cikkeket közöl, amelyeket a származási országukban betiltottak, otthon ad olyan újságoknak, amelyeket hazájukban nem engednek megjelenni, és fórumot kínál a hatóságok által elhallgattatott újságírók számára. Az újságírók gyilkosainak és megkínzóinak bíróság elé állítása érdekében az RHN hálózata 2002 óta jogi segítséget és bíróság előtti képviseletet biztosít az áldozatoknak. A szervezet minden évben két díjat oszt ki, a Riporterek Határok Nélkül-díjat, valamint a Netizen-díjat, elismeréssel és tisztelettel adózva a világ minden táján tevékenykedő bloggerek, újságírók és média előtt.

Az RHN évente kiadja a sajtószabadságra vonatkozó globális indexet. A 2015-ös index 180 országra terjed ki, és arra hívja fel a figyelmet, hogy az előző évben mennyit romlott az információ szabadsága szerte a világon. Az RHN arra figyelmeztet: „a háborúk, a nem állami szereplőktől eredő, egyre növekvő fenyegetés, a tüntetéseken látott erőszak és a gazdasági válság hatására a sajtószabadság mind az öt kontinensen visszaszorult”. Ennek szélsőséges példaként említi a közel-keleti, ukrajnai, szíriai és iraki konfliktusokat, ahol „a harcoló felek kivétel nélkül rémisztő információs háborút vívnak, amelyben a média is célponttá vált, támadások érték vagy el is hallgattatták”. Az RHN indexében kiemeli azokat a fontos tényezőket, amelyek a sajtószabadság helyzetének romlását előidéztek, többek között olyan nem állami csoportok, mint a Boko Haram és az Iszlám Állam, az egyházi cenzúra politikai célú használata, az uniós tagállamok között mélyülő szakadék és az információ ellenőrzését egyre inkább kezükben tartó önkényuralmi rendszerek.

A Szaharov-díjjal kitüntetett RHN segített más díjazottakat abban, hogy találkozzanak egymással, és népszerűsíti a Szaharov-díj hálózat kezdeményezéseit. Aktívan szerepet vállal a Szaharov-díj hálózat emberi jogi kezdeményezéseiben, és 2015-ben részese volt az Európai Parlament véleménynyilvánítás szabadságáért folytatott kampányának.

A több mint ezer sajtómunkást képviselő FEHÉROROSZ ÚJSÁGÍRÓK SZÖVETSÉGE (FÚSZ) látja el a rendkívül nehéz körülmények között dolgozó újságírók védelmét, akik gyakran válnak megfélemlítés, zaklatás, büntetőjogi felelősségre vonás és száműzetés áldozatává.

A fehérorosz diktátor, Alexander Lukasenko hatalomra lépése után egy évvel, 1995-ben alakult FÚSZ kezdetől fogva a független sajtó legfontosabb szövetségének számít Fehéroroszországban. A FÚSZ célja, hogy minszki székhelye és öt regionális alegysége közreműködésével a lehető legnagyobb mértékben tárgyilagossá, valóságghú, átfogó és időszerű információkkal lássa el a fehérorosz lakosságot, törekedve a magas színvonalú, etikus újságírásra.

A FÚSZ eltökélten küzd a sajtószabadságért egy olyan országban, ahol a médiatörvény megengedi a hatóságoknak a túl kritikusnak ítélt sajtóorgánumok bezárását, a büntető törvénykönyvben még mindig külön cikkek foglalkoznak a magas rangú tisztviselők rágalmozásának büntetésével, a külföldi médiának működési engedélyt kell szereznie, a tudósítókat pedig zaklatja a KGB, és a független média gazdasági diszkriminációnak van kitéve. A FÚSZ 2014-ben elítélte a növekvő gazdasági elnyomást, valamint a tagjainak sokaságát ért bírságokat és büntetőjogi vádakat, ami egy esetben a hazaárulás vádját jelentette.

A FÚSZ most mindenekelőtt a 2015-ben hatályba lépett tömegtájékoztatási törvényt további korlátozásokkal kiegészítő módosítások ellen küzd, mivel ezek megkönnyítenek a kormány számára egyes weboldalak betiltását, amelyek hozzáférhetőségét már korábban is köztudottan akadályozta. A FÚSZ a nemzetközi sajtószervezetek támogatásával jelenleg a médiatörvény egyik rendelkezésének törlésén is dolgozik, mivel ez megtiltja a szabadúszó újságíróknak, hogy az országból tudósítsanak, és ezzel megsérti az európai sajtószabadság normáit.

Zsanna Litvina, a FÚSZ egyik alapítója és régóta hivatalban lévő elnöke 2015-ben leköszönt, de az igazgatótanács tagjaként továbbra is aktív részese marad a FÚSZ tevékenységének. Litvina a megalakulása óta, 20 éve állt a FÚSZ élén; hazájában legendás újságírói pályafutást tud maga mögött, amelybe beletartozott a Szabadság Rádió minszki irodájának vezetése, valamint a rövid életű, de példamutatóan független, fehérorosz nyelvű 101.2 rádióállomás elindítása és vezetése.

A Fehérorosz Újságírók Szövetsége eddigi helyettesét, Andrej Basztunyecet választotta új elnökéül. Az ügyvéd Basztunyec munkáját négy helyettes, Szvjetlana Kalinkina, Mihail Jancsuk, Aljakszandr Sztarijkevics és Alina Szuravec támogatja.

A FÚSZ aktívan részt vesz a Szaharov-díj hálózat munkájában, és 2015-ben közreműködött az Európai Parlamentnek a véleménynyilvánítás szabadságáért indított kampányában.

A 2003-as Szaharov-díj Egyesült Nemzeteknek történő odaítélésével az Európai Parlament az ENSZ békéért, az emberi jogokért és az alapvető szabadságokért kifejtett tevékenységét méltatta.

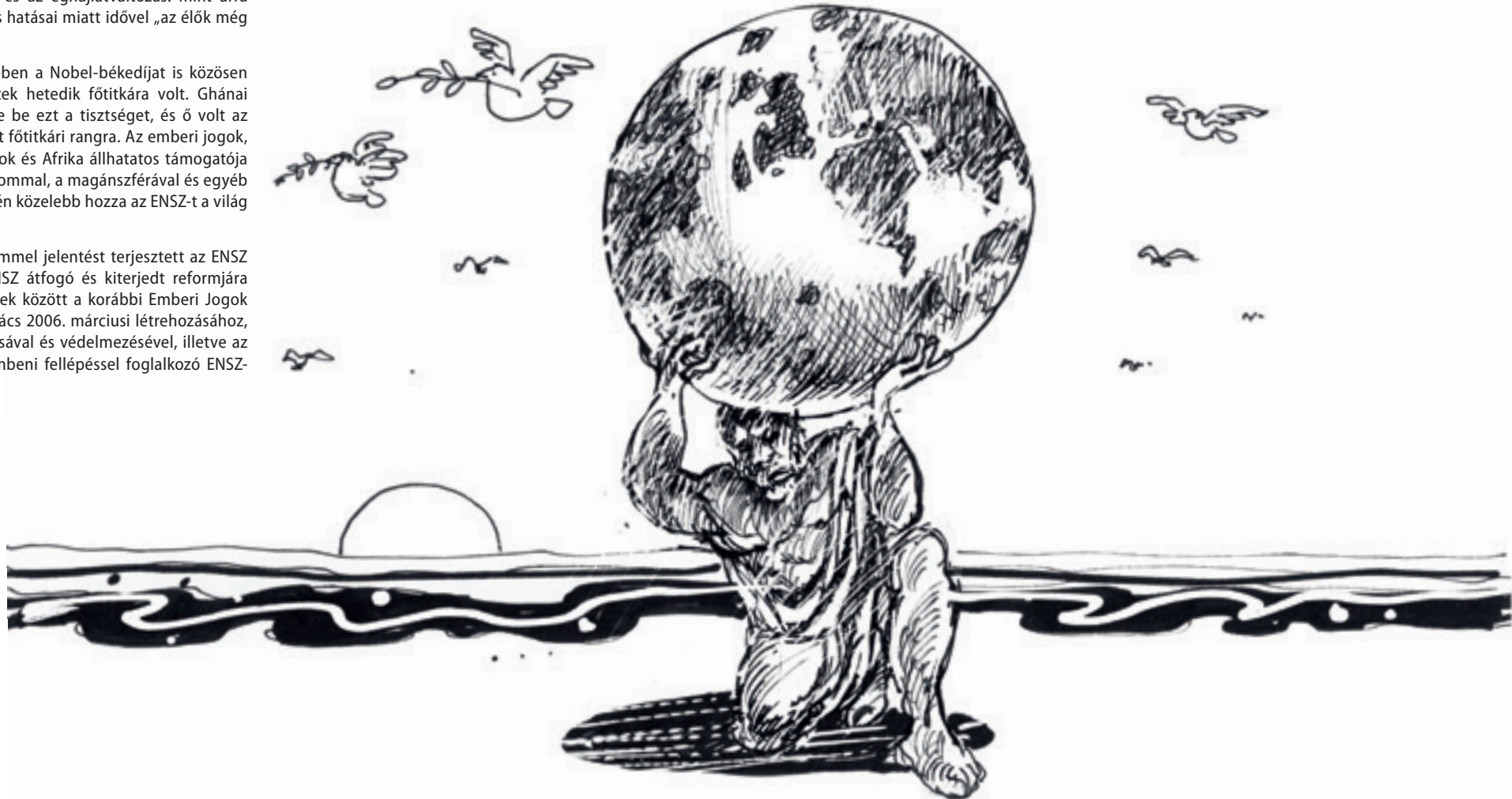
A Szaharov-díj különösen az Egyesült Nemzetek dolgozóit tüntette ki, akik gyakran nehéz körülmények között dolgoznak fáradhatatlanul a világbékeért. A díj odaítélése egyben megemlékezés Sergio Vieira de Mello-ról, az Egyesült Nemzetek emberjogi szervezetének főbiztosáról, az ENSZ legnagyobb tisztségviselői egyikeről, aki Kofi Annan iraki különmegbízottjaként 2003 augusztusában, másokkal együtt a bagdadi ENSZ-főhadiszállás elleni támadásban hunyt el.

Az Egyesült Nemzetek, a világ egyetlen globális szervezete nemcsak a béke fenntartásán vagy helyreállításán dolgozik, védi az emberi jogokat és biztosítja a nemzetközi igazságszolgáltatás kereteit, hanem emellett olyan nemzetközi problémákkal is foglalkozik, mint a 2015 utáni fejlesztési menetrend, a jelenlegi menekültválság, a nemzetközi terrorizmus és az éghajlatváltozás. Mint arra Kofi Annan figyelmeztetett, ez utóbbi súlyos hatásai miatt idővel „az élők még megirigyelhetik a holtakat”.

Az Egyesült Nemzetek és Kofi Annan 2001-ben a Nobel-békedíjat is közösen nyerte el. Kofi Annan az Egyesült Nemzetek hetedik főtitkára volt. Ghánai diplomataként 1997 és 2006 között töltötte be ezt a tisztséget, és ő volt az első, aki az ENSZ személyzetéből emelkedett főtitkári rangra. Az emberi jogok, a jogállamiság, a millenniumi fejlesztési célok és Afrika állhatatos támogatója volt, és arra törekedett, hogy a civil társadalommal, a magánszférával és egyéb partnerekkel megteremtett kapcsolatok révén közelebb hozza az ENSZ-t a világ népességéhez.

2005-ben „A szabadság magasabb fokán” címmel jelentést terjesztett az ENSZ Közgyűlése elé, amelyben felvázolta az ENSZ átfogó és kiterjedt reformjára vonatkozó elképzeléseit. Ez elvezetett többek között a korábbi Emberi Jogok Bizottsága helyébe lépő, új Emberi Jogi Tanács 2006. márciusi létrehozásához, amelynek célja az alapvető jogok támogatásával és védelmezésével, illetve az emberi jogok ellen vétő főbűnösökkel szembeni fellépéssel foglalkozó ENSZ-szervek megerősítése.

Miután 2007-ben másodszor is letöltötte öt éves ENSZ-főtitkári megbízatását, Kofi Annan több szervezet, köztük saját alapítványa, a Kofi Annan Alapítvány munkájában vett részt, globális és afrikai vonatkozású területeken egyaránt. Jelenleg ő vezeti a független világszintű vezetőkől álló, a béke és az emberi jogok ügyét szolgáló Idősek Tanácsa (The Elders) nevű szervezetet, amelyet 2007-ben Nelson Mandela hívott össze.

OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS (1952–2012) kubai másként gondolkodó elsősorban a Varela-terv alapítójaként ismert, amely azt követelte, hogy tartsanak népszavazást a polgári szabadságjogokat, a szabad, többpárti választásokat, valamennyi politikai fogoly szabadon bocsátását, valamint a gazdasági és társadalmi reformokat garantáló jogszabályokról Kubában.

A már ifjúkora óta aktív reformerként tevékenykedő Oswaldo Payát üldözték és számos alkalommal elítélték Castro politikáinak és igazságtalanságainak bírálataért, de ez sem tartotta vissza őt attól, hogy 1988-ban megalapítsa a Keresztény Felszabadítási Mozgalmat, amely mára az egyik legjelentősebb ellenzéki mozgalom lett Kubában.

1997-ben kidolgozta az ambiciózus Varela-tervet, benne az első jogi lépésekkel – a véleménynyilvánítás és a gyülekezés szabadságával és az összes politikai fogoly szabadon bocsátásával – annak érdekében, hogy Kuba lakossága szabadon részt vehessen az ország politikai és gazdasági életében. Bár kubaiak ezrei támogatták, Payá Varela-tervét a kubai hatóságok egy olyan ellenkezdeményezéssel akadályozták meg, amely állandósította a kubai állam szocialista berendezkedését, és ezt a hatóságok állítása szerint népszavazás is jóváhagyta. A 2003-as „fekete tavasz” során a Varela-terv számos aktivistáját vetették börtönbe, de Payá nem adta fel.

2008-ban törvényjavaslatot nyújtott be a nemzeti közgyűlésnek a politikai elítéltek amnesztiájáról, 2010-ben pedig meghirdette a *Foro Todos Cubanos* elnevezésű fórumot.

Payá ugyan sosem került börtönbe, de családját többször is halálosan megfenyegették. 2012. július 22-én, vitatott körülmények között egy autóbalesetben életét veszítette Kubában. Martin Schulz, az Európai Parlament elnöke kijelentette, hogy meggyőződése szerint „az Oswaldo Payá által képviselt szellemiség tovább él, mivel munkája és elkötelezettsége a kubai aktivisták egy egész generációját inspirálta, akik követik a példáját a politikai szabadság és az emberi jogok előmozdításában”.

A Keresztény Felszabadítási Mozgalom újra és újra felszólít halála körülményeinek tisztázására. Payá családja nem fogadja el a hivatalos verziót, amely szerint autóbaleset áldozata lett. Lánya, Rosa María azt kérte az ENSZ Emberi Jogi Tanácsától és más nemzetközi szervezetektől, köztük az EP-től, hogy indítsanak pártatlan nemzetközi vizsgálatot édesapja halála körülményeinek kivizsgálására, és elítélte azt, ahogyan a titkosszolgálat tagjai zaklatják és fenyegetik családját. Payá családja 2013-ban az USA-ba költözött, elmondásuk szerint csak ideiglenesen.

2013-ban lánya képviselte a Szaharov-díj 25. évfordulója alkalmából az Európai Parlamentben rendezett konferencián, amelynek zárónyilatkozata felszólított „a 2002-ben Szaharov-díjjal kitüntetett Oswaldo Payá halála körülményeinek kivizsgálására”.

IZZAT GAZZAWI (1952–2003) palesztin író és tudós volt, aki írásaiban a palesztin területek izraeli megszállása által okozott konfliktusokról és szenvedésekről, valamint saját személyes tragédiájáról számolt be. Életére döntő hatással volt, hogy 16 éves fiát, Rámít 1993-ban meggyilkolta az izraeli hadsereg. Rámít saját iskolája udvarán ölték meg, amikor egy sebesült barátjának próbált segíteni. E szörnyűség ellenére Gazzawi kitartóan fáradozott az izraeliek és a palesztinok közötti kulturális és politikai párbeszéd megvalósításán.

Gazzawi menekült szülők gyermekeként született egy sokgyermekes családban, amely 1948-ban települt Ciszjordániába. Első darabját 13 éves korában írta. Angol és amerikai irodalomból szerzett diplomát, később pedig előadásokat tartott a birzeiti egyetemen. A palesztin írószövetség elnöke, regények és novellák szerzője, irodalomkritikus és az 1997-ben rendezett első palesztinai nemzetközi írói konferencia szervezője és elnöke.

Gazzawi tagja volt a Palesztin Igazságosság és Béke Tanácsa végrehajtó bizottságának is. Politikai tevékenysége miatt az izraeli hatóságok számos alkalommal letartóztatták és megbüntették. A legsúlyosabb büntetésnek ebben az időszakban azt találta, hogy elválasztották családjától, hat gyermekétől, akik közül egyszerre csak kettőt láthatott, kéthetenként 30 percre.

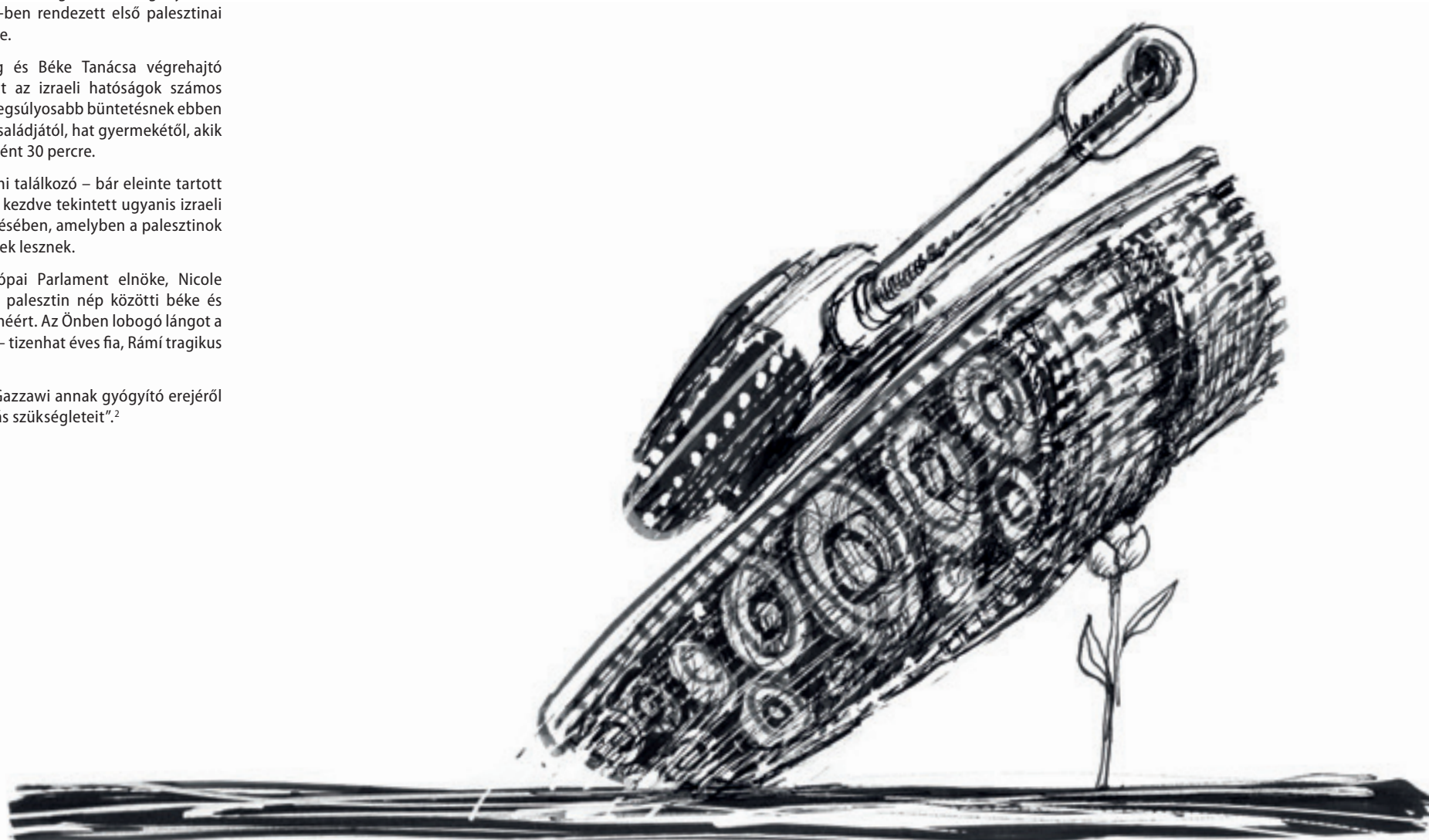
Egy izraeli írókkal rendezett 1992-es jeruzsálemi találkozó – bár eleinte tartott tőle – fordulópontnak bizonyult számára. Ettől kezdve tekintett ugyanis izraeli kollégáira partnerekként egy olyan jövő felépítésében, amelyben a palesztinok és az izraeliek az élet minden területén egyenlőek lesznek.

2001-ben, a Szaharov-díj átadásakor az Európai Parlament elnöke, Nicole Fontaine elismeréssel adózott „az izraeli és a palesztin nép közötti béke és párbeszéd ügyéért vívott fáradhatatlan küzdelméért. Az Önben lobogó lángot a bebörtönzés, a cenzúra és – a legfájdalmasabb – tizenhat éves fia, Rámí tragikus elvesztése sem tudta kioltani”.

Az Európai Parlamentben tartott beszédében Gazzawi annak gyógyító erejéről beszélt, ha „képesek vagyunk megérteni egymás szükségleteit”.²

Nem sokkal fia halála után Abraham B. Yehoshua izraeli íróval és Oliviero Toscani fényképésszel közösen nagy sikerű könyvet jelentetett meg *Enemies* (Ellenségek) címmel a palesztinok és izraeliek kapcsolatáról.

Izzat Gazzawi 2003. április 4-én halt meg.

² A Szaharov-díj: 25 év – az Európai Parlament a gondolatszabadságért, az Európai Parlament Irattára és Dokumentációs Központja, CARDOC-füzetek, 11. szám, 2013. november, 112. o.

NURIT PELED-ELHANAN, egyetemi oktató és szerző, 1949-ben született Izraelben. 1997-ben 13 éves lányát, Smadart egy palesztin öngyilkos merénylő bombája ölte meg Nyugat-Jeruzsálemben.

„A kislányomnak azért kellett meghalnia, mert izraeli volt, és egy olyan fiatal ölte meg, akit az öngyilkosságig és a gyilkosságig hajszolt az öt palesztinként érő elnyomás és az elkeseredés. Mindketten Palesztina izraeli megszállásának áldozatai. Vérük most összekeveredett Jeruzsálem kövein, amelyek mindig is érzéketlenek voltak a vérrel szemben” – mondta Peled-Elhanan lánya haláláról. Nurit Peled-Elhanan nem engedte, hogy az izraeli hatóságok, illetve a miniszterelnök részt vegyen a temetésén.

Nurit Peled-Elhanan, a pacifista és haladó szellemiségű kampánytevékenységéről ismert, híres Matti Peled tábornok leánya, az izraeli megszállás ellen és a palesztinok szabadságáért küzdők szimbólumává vált Izraelben.

Nurit Peled-Elhanan elkötelezett amellett, hogy megváltoztassa az izraeli társadalom és azon belül is különösen a fiatalok mentalitását. Legutóbb megjelent *„Palesztina az izraeli tankönyvekben: Ideológia és propaganda az oktatásban”* (*Palestine in Israeli school books: Ideology and propaganda in education*) című művében felhívja a figyelmet az izraeli iskolákban zajló oktatásra, amely a jelek szerint a tolerancia és a sokszínűség helyett a rasszizmus felé hajlik. Nurit Peled-Elhanan erőteljesen bírálta a világ vezetőit – többek között George Busht, Tony Blairt és Ariel Saront –, mert szerinte „megfertőzték népüket a muszlimoktól való alaptalan félelemmel”.

Nurit Peled-Elhanan a Russell-törvényszék egyik kezdeményezője. Ezt a nemzetközi népbíróságot 2009-ben hozták létre a céllal, hogy kivizsgálja harmadik felek szerepét és bűnrészességét az Izrael által a palesztinok ellen elkövetett nemzetközi jogi jogsértésekben.

Kiállt a palesztinok jogainak védelméért, és szorgalmazza az Izraellel szembeni „bojkott, megfosztás és szankciók” kampánytámogatását mindaddig, amíg nem tesz eleget a nemzetközi jognak, és nem tartja tiszteletben a palesztinok jogait.

Peled-Elhanan különösen a palesztin gyermekek és az oktatáshoz való jogok védelmében emelte fel a szavát, és határozottan közbenjárt az érdekekben a Szaharov-díj hálózat eseményein és az Európai Parlamenttel tartott találkozókra, még Izraelben is. A 2014-es gázai háború hatására Peled az Emberi Jogok Bizottságnak a fegyveres konfliktusokban érintett gyermekek helyzetéről szóló meghallgatásán érzelmeiktől túlradó, szenvedélyes beszédében azzal vádolta Izraelt, hogy Gázában népirtást követ el a palesztinok ellen.

Szaharov-díjas társaival, Szalíma Gazálival és Taszlíma Naszrinnal együtt Peled egy véleményt is kiadott, amelyben az EU vezetőit és képviselőit arra szólította fel, hogy „aktívan és nyíltan bátorítsák a Palesztin Hatóságot a Nemzetközi Büntetőbírósághoz való csatlakozásra”.

DOM ZACARIAS KAMWENHO az angolai Lubango nyugalmazott érseke és békeaktivista, aki döntő szerepet játszott az angolai polgárháború 2002-es lezárásához vezető békefolyamatban.

Az 1934-ben Chimbundóban született Zacarias Kamwenhót 1961-ben szentelték római katolikus pappá, majd 1995-ben Lubango érseke lett.

Kamwenho volt az egyik élharcosa annak a mozgalomnak, amely az 1990-es évek végére az ő és más egyházi és civil társadalmi vezetők erőfeszítéseinek köszönhetően az angolai nép körében egyre nagyobb támogatottságot szerzett a békéért és az emberi jogokért való harcnak és az „átfogó nemzeti megbékélésnek”.

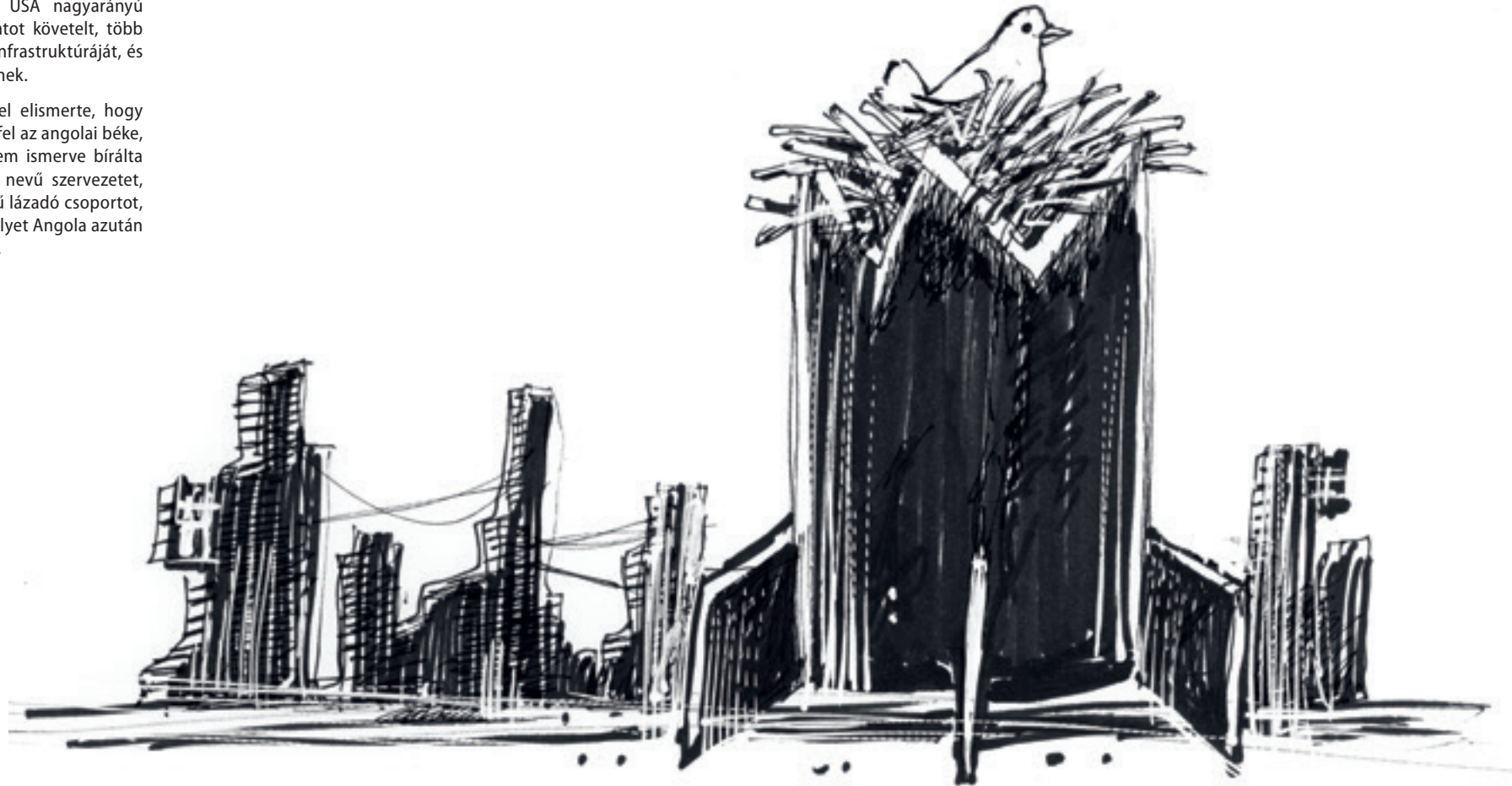
Ő volt a 2000-ben alakult, Angola Békéjéért Felelős Ökumenikus Bizottság elnöke. Ez az ökumenikus testület összefogta az Angolai és São Tomé-i Katolikus Püspöki Értekezletet (amelynek szintén elnöke volt), az Angolai Evangélikus Szövetséget és az Angolai Keresztény Egyházak Tanácsát.

Kamwenho közvetített a háborús felek között, hogy békét teremtsen az etnikai és ideológiai különbségek mentén folyó, 27 évig fel-fellángoló konfliktustól megtépázott országban, amely egyfajta helyettes harctérként szolgált a hidegháborúhoz Kuba, Dél-Afrika, a Szovjetunió és az USA nagyarányú részvételével. A háború több mint félmillió halálos áldozatot követelt, több millió embert űzött el a lakóhelyéről, elpusztította Angola infrastruktúráját, és fájdalmas károkat okozott a gazdaságnak és az intézményeknek.

Az Európai Parlament a 2001-es Szaharov-díj odaítélésével elismerte, hogy Kamwenho határozottan, elfogulatlanul és kitartóan szólalt fel az angolai béke, demokrácia és az emberi jogok érdekében, és félelmet nem ismerve bírálta mind a Népi Mozgalom Angola Felszabadításáért (MPLA) nevű szervezetet, mind pedig a Teljes Függetlenséget Angolának (UNITA) nevű lázadó csoportot, és közvetített közöttük egészen a polgárháború végéig, amelyet Angola azután szenvedett el, hogy 1975-ben függetlenné vált Portugáliától.

Kamwenho érseknek és más vallási és polgári vezetőknek nagy szerepe volt a 2002-es tűzszünet elérésében és az ezt követő béketárgyalásokban. 2003-ban Kamwenho érsek lemondott az angolai és São Tomé-i püspöki értekezlet elnökségéről, de továbbra is aktívan munkálkodott egyházmegyéjében és az Angola békéjéért dolgozó ökumenikus bizottságban a demokrácia megvalósításáért, az alapvető szabadságok és az emberi jogok tiszteletben tartásáért, a jogállamiság megteremtéséért és a tartós nemzeti megbékélésért.

Amikor 2009-ben, 75 évesen elérte a nyugdíjkorhatárt, Kamwenho nyugalmazott érsek lett. Ennek ellenére tovább dolgozik a közösségben, foglalkozik a korrupcióval, az erkölcsi értékek hiányával és más, a háború örökségéből eredő problémákkal, emellett részt vesz a Szaharov-díj hálózatban.

A terrorizmus és politikai erőszak elleni ¡BASTA YA! polgári kezdeményezést értelmiségiek, emberi jogi és politikai aktivisták, szakszervezeti és más civil társadalmi képviselők hozták létre 1999-ben a spanyolországi Baszkföldön.

A ¡BASTA YA! – jelentése: „Elég volt!” – reakció volt az ETA baszk terroristacsoport által folytatott terrortevékenységre és más mérsékeltebb, de egyre inkább nacionalista és idegengyűlölő csoportok működése miatt az alapvető polgári szabadságjogokat és az emberi jogokat érő fenyegetésre, különösen a nem nacionalista elveket valló polgárok esetében.

A ¡BASTA YA! tagjai eltérő ideológiai hátterük ellenére mindannyian osztoznak a mindennemű terrorizmus elutasításában, támogatják a terrorizmus és a politikai erőszak áldozatait, és védik a jogállamiságot, a spanyol alkotmányt és a Baszkföld autonómiáját kimondó státútumot.

A ¡BASTA YA! 1999-ben és 2000-ben soha nem látott mértékű, országos szintű támogatottságot élvezett, ahogy erősödött az országos felháborodás az ETA ellen, amely akkoriban százakat ölt meg Spanyolország különböző részein, Baszkföldön pedig ezrek estek áldozatul a megfélemlítésnek, erőszakos cselekményeknek, zsarolásnak vagy az ellenük, családjuk és tulajdonuk ellen irányuló támadásoknak.

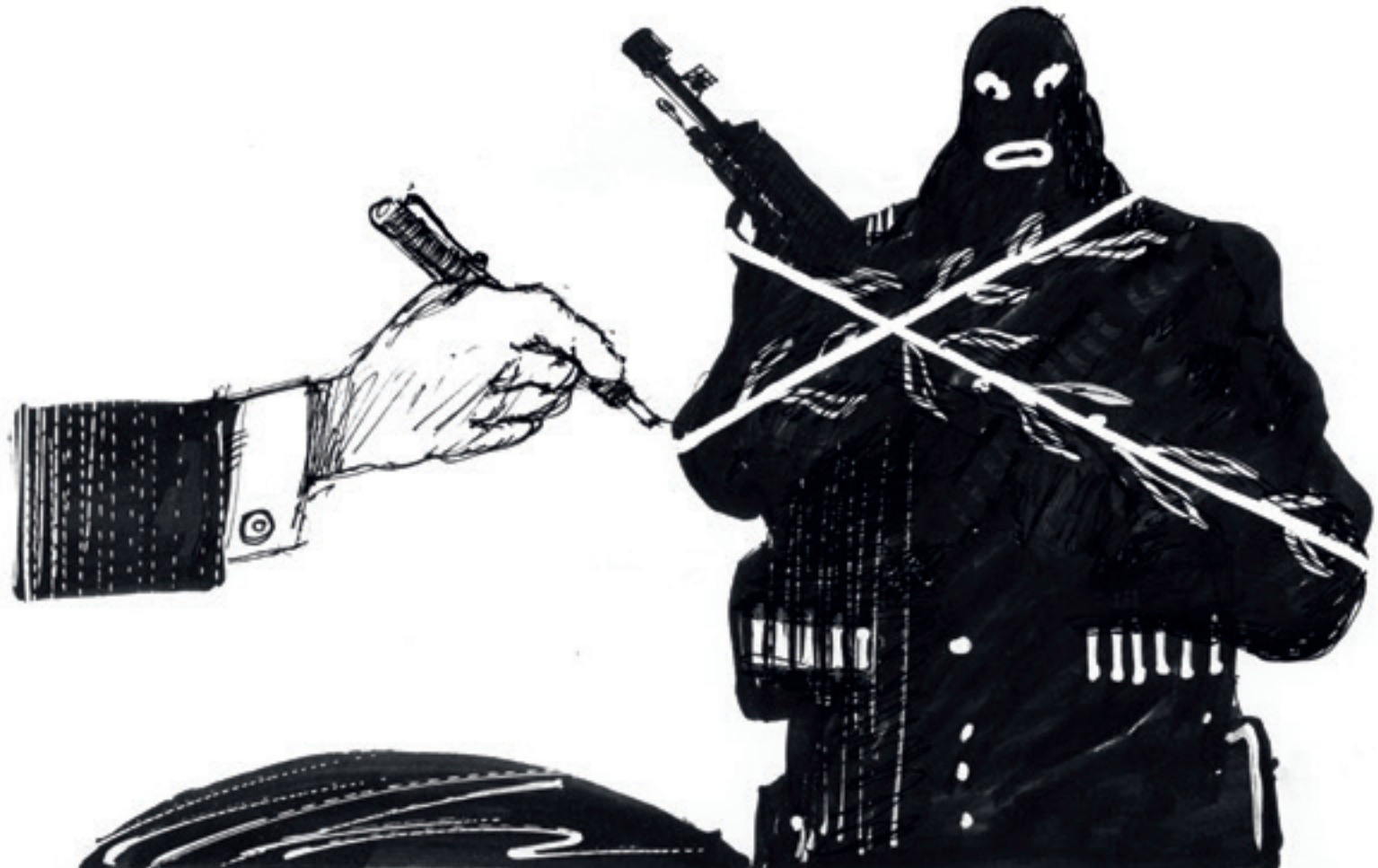
A mozgalom szembe fordult a nacionalizmus minden formájával, egyúttal a baszkföldi hatóságokat is bírálta a nacionalista politikájuk és megnyilvánulásaik miatt. A ¡BASTA YA! 2000-ben San Sebastianban két nagy demonstráció keretében ezeket vitt az utcára, akik a terrorizmus visszaszorításához megfelelő politikát és az alkotmány tiszteletben tartását követelték.

Az Európai Parlament ugyanebben az évben elismerte a ¡BASTA YA! mozgalmat a baszkföldi emberi jogok, a demokrácia és a tolerancia ügyében folytatott aktív kampányáért. A ¡BASTA YA! volt az első és eddig egyetlen Szaharov-díjazott az Európai Unió határain belülről.

A díjjal nem csupán a ¡BASTA YA! munkáját ismerték el, hanem a baszkföldi terrorizmusról nem csupán spanyol, hanem európai problémaként kezdtek beszélni. A ¡BASTA YA! megszerezte a nemzetközi emberi jogi szervezetek támogatását, és más országok is felvették az ETA-t a terrorista csoportok jegyzékébe.

A ¡BASTA YA! jellege az utóbbi években a spanyolországi helyzet alakulása nyomán megváltozott, miután az ETA 2011-ben bejelentette, hogy véglegesen beszünteti fegyveres tevékenységét.

A ¡BASTA YA! vezetői, köztük Fernando Savater szónívó, aki a Szaharov-díjasok hálózatának konferenciáin képviselte a szervezetet az Európai Parlamentben, 2007-ben a Spanyolország egységét támogató platform keretében létrehozták az *Unión Progreso y Democracia* elnevezésű politikai pártot, melynek vezetője Rosa Díez. A 2011-es választások után ez lett a spanyol kongresszus negyedik legnagyobb pártja, és jelenleg az Európai Parlamentben is képviselteti magát. A ¡BASTA YA! kezdeményezés tagjai hisznek abban, hogy az eszméik és szellemiségük tovább él az emberi jogokért immár mások vezetésével folyó harcban.

XANANA GUSMÃO³, ismert nevén „Timor Mandelája” vezette a Kelet-Timor függetlenségéért és önrendelkezéséért folytatott harcot. Ő volt a század első nemzetének elnöke, majd Kelet-Timor miniszterelnöke lett.

Gusmão politikai karrierje akkor indult, amikor lehetőség nyílt arra, hogy Kelet-Timor függetlenedjen az országot gyarmati uralom alatt tartó Portugáliától, végül azonban több mint két évtizednyi kemény harcba telt a független Kelet-Timor megszületése, mivel az 1975-ben történt egyoldalú portugál kivonulás után néhány nappal Indonézia bevonult az országba, és erővel törte le az ellenállást. A megszállást követő erőszak a becslések szerint 200 ezer ember halálához vezetett, de az ellenállás tovább folytatódott.

A felvett nevén Kay Ralaként ismert Gusmão csatlakozott a Forradalmi Front a Független Kelet-Timorért (FRETILIN) szervezethez, melynek első nemzeti konferenciáján az ellenállás vezetőjévé és a Kelet-timori Nemzeti Felszabadítási Fegyveres Erők (FALINTIL) főparancsnokává választották.

Az ellenállás vezetőjeként Gusmão hívta életre a nemzeti egység politikáját, és később ennek sikere vezetett a Timori Ellenállás Nemzeti Tanácsának (CNRT) megalakulásához, ahol Gusmãonak sikerült összefognia a különféle politikai és társadalmi csoportosulásokat.

Gusmão-t az indonéz erők 1992-ben foglyul ejtették, egy évvel azután, hogy Diliben egy megemlékezésen 250 embert mészároltak le, és ez végre felhívta a világ figyelmét a kelet-timori helyzetre. Szeparatizmus vádjával börtönözték be Indonéziában, ahol megtanulta Indonézia hivatalos nyelvét, az indonézt, emellett angolt és jogot tanult. Versekert írt és képeket festett, ez utóbbiakat el is adta, hogy finanszírozza az ellenállást, amelynek továbbra is vezetője maradt.

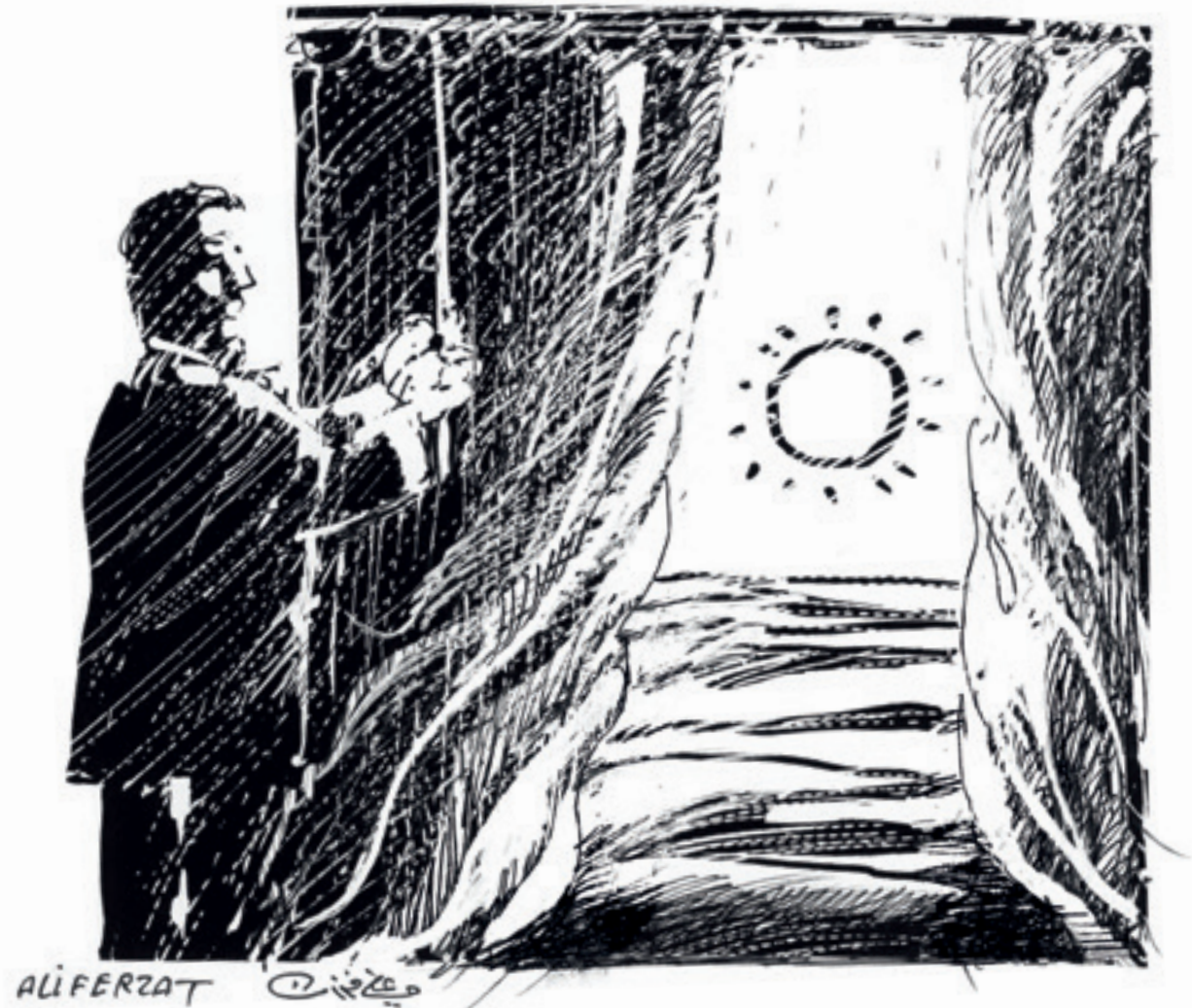
A CNRT alelnökével, Jose Ramos Hortával együtt Xanana Gusmão arra törekedett, hogy békés megoldást találjon a konfliktusra, és ennek érdekében béketervet dolgozott ki, benne a Kelet-Timor jövőjéről szóló, ENSZ-felügyelet melletti népszavazással. A börtönben számos magas rangú személyiség felkereste, köztük például Nelson Mandela, valamint az ENSZ és az USA képviselői, mivel továbbra is ő volt az Indonéziával folyó háború befejezésének kulcsa.

A nagy nemzetközi nyomás hatására Gusmão-t végül éppen akkor bocsátották szabadon – a rá kiszabott 20 éves börtönbüntetésből hetet töltött le –, amikor az Európai Parlament neki ítélte az 1999-es Szaharov-díjat, hogy elismerje mint a timori ellenállás vezetőjét és a népe szabadságharcának jelképét.

Amikor kiszabadult – röviddel az augusztus 30-i népszavazást követően, amelyen Kelet-Timor lakosságának 80%-a a függetlenségre szavazott, ezáltal véget ért az indonéz megszállás, és megkezdődhetett az ENSZ vezetése alatt zajló átmeneti folyamat –, Gusmão kijelentette: „Mindent megteszek azért, hogy Kelet-Timornak és népemnek elhozzam a békét.”

2002 áprilisában elsöprő támogatottsággal Gusmão nyerte az első szabad elnökválasztást Kelet-Timorban. 2002. május 20-án Kofi Annan akkori ENSZ-főtitkár hivatalosan is kihirdette a Kelet-timori Demokratikus Köztársaság függetlenségét, és Gusmão 2007. májusig töltötte be az elnöki tisztséget. Miniszterelnöksége alatt, 2008-ban merényletet kíséreltek meg ellene, de túlélte. A vezetésről 2015. februárban mondott le, hogy helyet adjon a vezetők fiatalabb generációjának, így jelenleg a tervezési és stratégiai beruházási miniszteri pozíciót tölti be.

A Szaharov-díj hálózat keretében kapcsolatban áll az Európai Parlamenttel.

³Xanana Gusmão „Jose Alexandre Gusmão”-ról hivatalosan „Kay Rala Xanana Gusmão”-ra változtatta a nevét. A „Kay Rala” a Kelet-Timor függetlenségéért és önrendelkezéséért folytatott küzdelem során felvett neve volt, a „Xanana” pedig a fiatalkori beceneve.

IBRAHIM RUGOVA (1944–2006) író, tudós és politikus a koszovói albánok függetlenségéért folytatott békés harc elkötelezett híve volt. Ő volt Koszovó első elnöke.

A koszovói Cerrcában született az akkori Jugoszláviában, majd Priştinában és a Sorbonne-on tanult. Irodalmat tanított, könyveket írt, és elnöke volt a Koszovói Írószövetségnek, mely a koszovói szerb hatalom ellen fellépő, erősödő albán etnikai ellenzéki középontjában állt.

1989-ben megalapította a Koszovói Demokratikus Ligát, az első olyan politikai pártot, amely közvetlenül szembeszállt a kommunista rendszerrel, miután Slobodan Milošević jugoszláv vezető visszavonta Koszovó autonóm régiói státusát, és szerb ellenőrzést vezetett be.

Rugova a fokozódó elnyomás hatására a nép által kikiáltott Koszovói Köztársaságért folyó politikai mozgalom élére állt. 1992-ben választották meg egy olyan köztársaság elnökévé, amelyet csak Albánia ismert el. Az ezt követő szerb ellenlépések hatására Koszovó albán lakosságának a szerb rendszerrel párhuzamosan elindított egy oktatási, kórház- és adórendszert.

Az ismertetőjelévé vált selyemsálat viselő szelíd politikusban a belgrádi rezsिम ellen fellépő albán ellenzék mérsékelt, intellektuális arcát látták az 1990-es években.

1998-ban másodszor is elnökké választották, bár időközben a szerb egységek és a koszovói felszabadítási hadsereg (KLA), egy albán gerillamozgalom közötti fegyveres konfliktus kiszélesedett, ami előrehozta a nagyarányú jugoszláv katonai csapást.

Amikor az Európai Parlament az erőszakkal szembeni békés ellenállás elkötelezett híveként 1998-ban Szaharov-díjjal tüntette ki, az átadón Rugova így nyilatkozott: „ez a díj számomra és az összes koszovói számára békés küzdelmünk és az általunk meghozott áldozatok elismerését jelenti”.

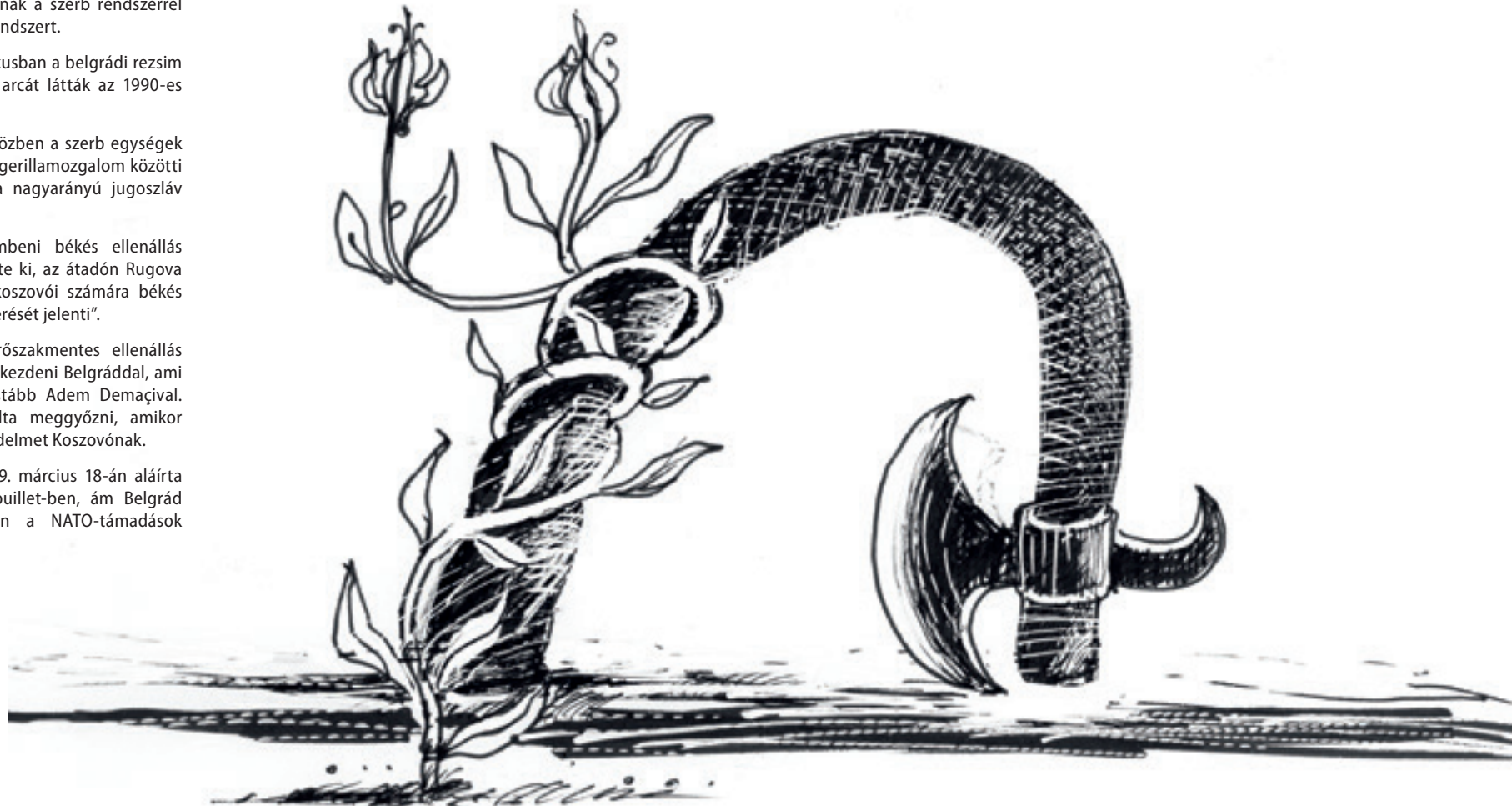
Szilárdan kitartott a szerb rezsimmel szembeni erőszakmentes ellenállás mellett, folyamatosan jelezve, hogy kész párbeszédet kezdeni Belgráddal, ami szembeállította fő politikai ellenfelével, a nacionalistább Adem Demaçival. A „balkáni Gandhi” a világ közvéleményét próbálta meggyőzni, amikor szorgalmazta, hogy a nemzetközi közösség kínálja védelmet Koszovónak.

Rugova a koszovói albán tárgyalók vezetőjeként 1999. március 18-án aláírta a nemzetközileg kidolgozott békeszerződést Rambouillet-ben, ám Belgrád vonakodása a megállapodás aláírása tekintetében a NATO-támadás megindításához vezetett.

Amikor Koszovó az ENSZ igazgatása alá került, Rugova rövid, 1999-es olaszországi tartózkodása után visszatért a koszovói politikába, és a mostani Demokrata Párt élén álló KLA-vezetőkkel osztozott a hatalmon.

Rugovát 2002-ben ismét elnökké választották, és egészen 2006-ban bekövetkezett haláláig ezt a tisztséget töltötte be. Tüdőrákban halt meg, mindössze néhány nappal a Koszovó végleges jogállásáról szóló tárgyalások tervezett megkezdése előtt.

Sokak számára ő volt a „nemzet atyja”.

SZALÍMA GAZÁLI algériai újságíró, író, nőjogi és demokráciapárti aktivista. Az algériai polgárháború alatt tanúsított bátor pacifista kiállása miatt a kormány és az islamisták egyaránt támadták, és a *La Nation* című algériai hetilapot, melynek főszerkesztője volt, a hatóságok megszüntették.

Gazáli, aki jelenleg „A nők egyenjogúságáért” egyesület elnöke, a nyolcvanas években vett részt először az algériai nőmozgalomban, többek között mint az „Európai és a Maghrebi Nők” mozgalom alapítója és az általa alapított női folyóirat, az NYSSA főszerkesztője.

1994-ől a tanárból újságíróvá lett Szalíma Gazáli szerkesztette a francia nyelvű algériai *La Nation* hetilapot, amely a legnagyobb példányszámú hetilap Algériában. 1996-os megszüntetéséig a *La Nation* volt az egyetlen lap, amely a kormányt és az islamista csoportokat egyaránt bírálta, és szót emelt a konfliktusban érintett felek közötti politikai párbeszédért, az emberi jogokért és a véleménynyilvánítás szabadságáért. Algériában 11 évig tartó, több tízezer ember életét követelő polgárháború kezdődött 1991-ben, az első többpárti választásokat követően, mert a függetlenséget megszüntették az islamisták győzelmétől való félelem miatt.

Gazáli egy emberi jogi közösség tagja volt, amely Algériában „kicsinek és gyengének tűnt”, amikor az Európai Parlament 1997-ben a véleménynyilvánítás szabadsága védelmében való bátor kiállásáért és nőjogi munkásságáért neki ítélte a Szaharov-díjat. A Szaharov-díj átvételekor Gazáli rávilágított arra, hogy a háborús évek után milyen drámai a helyzet Algériában, ahol férfiak, nők és gyermekek milliói élnek félelemben, mert „kettős terror veszi el tőlük az első számú szabadságot, az élet szabadságát”.

Gazáli 2011-ben, amikor az arab tavasz eseményei megrázták a környező országokat, online folyóiratként újraindította a *La Nation*-t, mert, amint írta, „nem lehetünk érzéketlenek az arab világ fiataljainak dinamizmusa előtt, akik méltóságukért és szabadságukért küzdenek. Nem nézhetjük közömbösen, ami az országunkban történik. Azt akarjuk, hogy az algériai nép boldog legyen, mert megérdemli. Erős intézményeket és hatékonyabb humán erőforrásokat akarunk, valódi demokráciát és jogállamiságot”. Gazáli 2000 óta politikai szerepet is vállalt a *Front des Forces Socialistes* (Szocialista Erők Frontja) tagjaként, és a front történelmi vezetője, Hoszin Ait Ahmed tanácsadója.

Szaharov-díjas társaival, Nurit Peleddel és Taszlíma Naszrinnal együtt egy véleményt is kiadott, amelyben az EU vezetőit és képviselőit arra szólította fel, hogy „aktívan és nyíltan bátorítsák a Palesztin Hatóságot a Nemzetközi Büntetőbírósághoz való csatlakozásra”.

Szalíma Gazáli együttműködik a parlamenttel és a hálózattal az emberi jogok, különösen a véleménynyilvánítás szabadsága védelmében.

VEJ CSING-SENG, a „kínai demokratikus mozgalom atyja” száműzetésben él, de a kínai kommunista rezsim aktív ellenzéki vezetőjeként tevékenykedik.

Vej a szerzője a *Bátorság a kiálláshoz: levelek a börtönből és más írások* című műnek, amelyet eredetileg véccépapírra jegyzett fel a börtönben, és amelyet ma már több mint 12 nyelvre lefordítottak.

Kétszer ítélték 29 év börtönre, és összesen több mint 18 évet bezárva is töltött a demokráciát támogató tevékenységéért és írásaiért, többek között 1978-as, „Az ötödik modernizáció: A demokrácia” című úttörő esszéjéért. Mindez azzal kezdődött, hogy kitett egy tacepaót a pekingi „Demokrácia falára”, ahol munkások, művészek és értelmiségiek gyakorolhatták a véleménynyilvánítás szabadságát. Vej esszéje óriási feltűnést keltett: nemcsak azért, mert nyíltan támadta a kommunisták „népi demokratikus diktatúráját”, hanem mert alá is merte írni a valódi nevét, és az elérhetőségeit is megadta.

A Vej által alapított és szerkesztett *Exploration* (Kutatás) c. underground magazinban 1997-ben megjelentette a „Demokrácia vagy új diktatúra?” című írását, amelyben az akkori kommunista vezetőt, Teng Hsziao-pinget új diktátornak nevezte. Három napon belül letartóztatták, és ellenforradalmi tevékenység vádjával 15 év börtönre ítélték. Először a halálsoron volt, később magánzárkában, ezt követően pedig szigorúan őrzött kényszermunkatáborokban egészen 1993-ig, amikor szabadon bocsátották, mivel Kína versenybe akart szállni a 2000. évi olimpiai játékok rendezési jogáért.

Vejt szabadulása után hat hónapon belül ismét letartóztatták, bíróság elé állították, és ellenforradalmi tevékenységért újabb 14 évre ítélték.

1996-ban a Szaharov-díj átadó ünnepségének idején még börtönben volt. 1997-ben óriási nemzetközi nyomásra – köztük az akkori amerikai elnök, Bill Clinton közbenjárására – Vejt kiengedték cellájából és azonnal kitelepítették az USA-ba. Vej szerint nem engedték szabadon – száműzetése inkább újabb büntetés.

Ma Washingtonból irányítja a Vej Csing-seng Alapítványt, a Tengerentúli Kínai Demokratikus Koalíciót (Overseas Chinese Democracy Coalition) és az Ázsiai Demokrácia Szövetséget (Asia Democracy Alliance), ezzel továbbra is szilárdan kiáll a kínai demokrácia és az emberi jogok mellett.

Aktívan részt vett a Szaharov-díj hálózat konferenciáin, ahol szorgalmazta a bebörtönzött kínai emberi jogi jogvédők kiszabadulásának európai és nemzetközi támogatását.

LEYLA ZANA volt 1991-ben az első kurd nő, aki a választásokon bekerült a török parlamentbe, majd több mint 10 évet töltött börtönben kurdbarát politikai tevékenységéért.

2015 júniusában ismét történelmet írt azzal, hogy az első kurdbarát politikai párt tagjaként képviselést nyert a török parlamentben, a béke és a kisebbségek befogadása programjával. 2015 novemberében ismét indult a választásokon, miután új választásokra került sor amiatt, hogy nem tudtak időben kormányt alakítani.

Az 1961-es születésű Leyla Zana 14 évesen feleségül ment Diyarbakir polgármesteréhez, Mehdi Zanához, aki az 1980-as évek katonai uralma idején politikai fogoly volt. Zana két hónapra maga is börtönbe került, amikor az élére állt a családtagok tiltakozásának, akik nem látogathatták börtönben lévő rokonaikat. Ekkor tanult meg törökül a férjénél tett látogatások érdekében, mivel a biztonsági erők a kurd beszélgetést veréssel büntették. 23 évesen kezdte meg tanulmányait: három év alatt elvégezte az általános és középiskolát, majd kéretlenül is vezető szerepbe került.

Miután beválasztották a török parlamentbe, 1991-ben, amikor a kurd nyelv nyilvános használata bűncselekménynek számított, az eskütételkor kurd nyelven mondta el a következő mondatot: „Eskümmel a török és a kurd nép közötti testvériséget szolgálom”. Emiatt megfosztották parlamenti mentelmi jogától, és 1994-ben „hazaárulás és a fegyveres Kurdisztáni Munkáspártban (PKK) való tagság” vádjával 15 év szabadságvesztésre ítélték. Az ítélet kihirdetésekor Zana így nyilatkozott: „A felsorolt vádak egyikét sem fogadom el. Ha ezek igazak lennének, vállalnám a felelősséget értük, akár az életem árán is. A demokráciát, az emberi jogokat és a népek közötti testvériséget védtem. Továbbra is így fogok tenni, amíg csak élek.” Az Európai Parlament 1995-ben a kurd nép emberi jogaiért és emberi méltóságáért folytatott békés harcának elismeréseként neki ítélte a Szaharov-díjat.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése nyomán és a nemzetközi nyomás hatására, amikor formáságra hivatkozva kiengedték a börtönből, Zana 2004-ben végre személyesen szólhatott a Parlamenthez.

Azóta többször indult bírósági eljárás ellene, de újabb börtönbüntetésre nem került sor. 2014-ben a legfelsőbb fellebbviteli bíróság úgy találta, hogy a PKK-ban való állítólagos tagságát alátámasztó bizonyíték „nem hiteles”.

2009-ben öt évre eltiltották bármilyen politikai pártban való tagságtól, de 2011-ben független képviselőként ennek ellenére újra megválasztották. Amikor 2014-ben letelt az eltiltása, Zana csatlakozott a Demokratikus Néppárthoz (HDP), amely a 2015. júniusi választásokon kurdbarát pártként elsőként tudta átlépni a parlamenti képviselőre szükséges 10%-os küszöböt.

Zana aktív részese volt a béketárgyalásoknak, amelyek folyamán a PKK vezetője, Abdullah Öcalan 2013-ban történelmi lépéssel arra hívta fel a PKK-t, hogy a konfliktus évtizedei után a fegyveres ellenállásról térjen át a demokratikus politikai küzdelemre. Mikor a 2015-ös új választások előkészületei során felbomlott a tűzszüneti egyezség, Zana sürgette, hogy vessenek véget az öldöklésnek. Leyla Zana aktívan együttműködik az Európai Parlamenttel és a Szaharov-díj hálózattal.

A száműzött bangladesi író 2015-ben áttelepült az Egyesült Államokba, miután három világi bangladesi blogger 2015 első felében történt, brutális meggyilkolása kapcsán az al-Kaida szélsőségeitől halálos fenyegetéseket kapott.

TASZLÍMA NASZRÍN ezt megelőzően Indiában élt száműzetésben, mert írásai és világi nézetei miatt a vallási szélsőségesek elűzték hazájából.

Az 1962-ben, Bangladesben született Taszlíma Naszrín a nők elnyomását bíráló erőteljes munkáiról és a vallási fundamentalizmus ellen irányuló kíméletlen bírálatairól ismert. Az írónt, aki 13 éves korában kezdett el írni, kényszerszáműzetése és a halálára felszólító fatwák sokasága sem tántorította el ügyétől. A díjnyertes író műveit a világ harminc nyelvére fordították le.

Taszlíma Naszrín hivatását tekintve orvos, világi humanista és emberi jogi aktivista, aki erősen kötődik bengáli identitásához. Gondolatai és eszméi miatt azonban egyes könyveit betiltották Bangladesben, őt pedig kitiltották Bengál területéről. Az USA-ba való áttelepülése előtt Újdelhiben élt, mivel 2011-ben a kalkuttai előljárók által kiadott fatwa miatt el kellett hagynia az általa második otthonának tekintett, Indiához tartozó Nyugat-Bengált is.

Amikor 1994-ben megkapta a Szaharov-díjat, már Európában – azon belül Franciaországban és Svédországban – élt száműzetésben. A díj átvételekor tartott beszédében azt mondta, a világ olyan részéből jön, ahol elviselhetetlenek a társadalmi feszültségek és az emberek problémái, és íróként nem hunyhat szemet a napi szintű szenvedés és éhezés felett.

Az író, aki a vallási szélsőségesség minden formája ellen szót emelt, együttműködik a Parlamenttel és a Szaharov-díjhálózattal a véleménynyilvánítás és a vallás szabadságának ügyében, és szorgalmazta, hogy az iszlám fundamentalizmus térnyerésének ellensúlyozása érdekében támogassák a bangladesi világi mozgalmakat. Szaharov-díjas társaival, Nurit Peleddel és Szalíma Gazálival együtt Naszrín egy véleményt is kiadott, amelyben az EU vezetőit és képviselőit arra szólította fel, hogy „aktívan és nyíltan bátorítsák a Palesztin Hatóságot a Nemzetközi Büntetőbírósághoz való csatlakozásra”.

2015-ben a Charlie Hebdo elleni párizsi merénylet nyomán írásában nyilvánosan érvelt az iszlám vallás reformjának és modernizációjának szükségessége mellett. Taszlíma Naszrín kijelentette, hogy „a véleménynyilvánítás szabadságának elve önmagában semmi jóra nem vezet. Tudni kell, hogy a terroristák milyen mantrára ugranak, és mi készíti őket a fegyverkezésre. Fontos véget vetni a gyermekek irracionális vallási hittel való beoltásának otthon vagy olyan intézményekben, mint a medreszék vagy mecsetek”.

Az **OSLOBODJENJE** egy bosnyák napilap. Neve azt jelenti: felszabadulás, és a lap mentőövet jelentett azok számára, akiket a volt Jugoszláviában kirobbant háború idején az 1992 és 1996 közötti ostrom Szarajevóban ért, mivel egy nap kivételével mindennap sikerült megjelentetni.

Az *Oslobodjenje* (Felszabadulás) bosnyákokat, boszniai szerbeket és boszniai horvátokat egyaránt alkalmazott. Az alkalmazottak közül senki sem hagyta ott az újságot a háború kirobbanásakor, bár lehetőségük lett volna rá. Maradtak és küzdöttek azért, hogy fenntartsák városuk és országuk egységét és etnikai sokszínűségét, meghazudtolván a Nagy-Szerbiával kapcsolatos propagandát, amely szerint szerbeknek, horvátoknak és muzulmánoknak lehetetlen békében együtt élniük.

A háború végére a 75 bátor újságíró közül, akik naponta kockáztatták az életüket, ötöt megöltek, huszonötöt pedig megsebesítettek. Mindegyiküket érte személyes tragédia, sokszor a szeretteik halála. Sokkolták őket a gyilkosságok, amelyekkel nap mint nap szembesülniük kellett.

Az *Oslobodjenje* szerkesztőségét, amely Szarajevó egyik legveszélyesebb háborús övezetében volt, porig rombolták. A személyzet egy óvóhelyre költözött, régi Ladák motorjaiból áramfejlesztőt rögtönöztek, és mindennap orvlövészek golyói elől bujkálva mentek be dolgozni. A fegyveresek olyan közel voltak hozzájuk, hogy hallották őket egymással beszélgetni vagy énekelni.

„Minden igyekezetünk Bosznia-Hercegovina halála, megosztása, a térképről való nyomtalan eltörlése ellen irányult” – mondta Zlatko Dizdarević, az egyik akkori szerkesztő.

Az *Oslobodjenje* munkatársai mindennapi munkájukat ellenállás-szimbólumává tették. Amikor az újsághordók túl veszélyesnek ítélték az újságok kiszállítását, maguk az újságírók vitték ki azokat, és amikor az *Oslobodjenje* 700 kioszkból álló boszniai hálózatát porig égették, a híreket tartalmazó oldalakat kivágták, elfaxolták, majd összeragasztották, hogy a támadás alatt álló más városok, mint például Mostar polgárai is elolvashassák őket.

A World Press Review az *Oslobodjenje* munkatársait 1993-ban az év nemzetközi szerkesztőivé választotta „bátorságukért, állhatatosságukért és az újságírás alapelvei melletti kiállásukért”. A későbbiekben még több más újságírói díjat is elnyertek.

2006-ban a lapot megvásárolta a város két jelentős vállalkozása, és az új honlap most büszkén hirdeti, hogy bár a szervezet nagymértékben átalakult, „a szabadság és az igazságosság iránti elkötelezettsége szilárd maradt”.

A Szaharov-díj hálózat konferenciáin az *Oslobodjenje*t annak szerkesztője, Vildana Selimbegovic képviselte. Egyike volt azoknak a munkatársaknak, akik már a háború idején is a lapnál dolgoztak, és bár megviselték az események, továbbra is elkötelezetten végzi munkáját.

A MADRES DE PLAZA DE MAYO

(a Május téri anyák) mozgalmat az argentin „piszkos háború” (1976–1983) idején eltűnt gyermekeiket kereső anyák indították, amikor a katonai rendszer a politikai ellenfelei közül ezreket rabolt el, kínzott és gyilkolt meg, ellopta a foglyoktól született gyermekeket, és az áldozatoknak még a nyomait is kitérőlte.

A diktatúra csúcspontján egyedül az anyák – zömében apolitikus háziasszonyok – mertek tiltakozni, a rendszer bukását követően pedig ők követelték a vádemelést az érintett katonatisztek ellen, akik közül több százat bűnösnek is találtak.

A mozgalom 1977. április 30-án indult, amikor 14 anya első alkalommal tiltakozott a Május téren (Plaza de Mayo), a Casa Rosada elnöki palota előtt. A feloszlató utasítások ellenére a bátor anyák páronként összekapaszkodva lassan körbe-körbe sétáltak a téren. A tiltakozáshoz hétről hétre egyre több anya csatlakozott, ahogy egyre nőtt az „eltűntek” száma a baloldali aktivisták és a velük való összeesküvéssel vádolt emberek körében.

Az anyák az emblematikus fehér sáljokkal, kezükben gyermekeik fényképével, nevével és a visszatérésükre vonatkozó könyörgésükkel, elkezdtek magukra vonni a nemzetközi figyelmet, ezért a rendszer megölette három alapító tagjukat, hogy leállítsa őket. 1977. decemberben Azucena Villaflor de Vincentit, Mary Ponce de Biancót és Esther Ballestrino de Careagát elrabolták, megkínózták, majd élve kidobták egy repülőgépből. Más anyákat megverték és letartóztattak, de a békés tiltakozás folytatódott. Az anyák később az igazságszolgáltatást tették fő követelésükké, amikor a tömeges emberi jogi visszaélések, a gazdasági visszaesés és a Falklandi háború elvesztése 1983-ra együttesen véget vetett a katonai rezsimnek.

A Madres de Plaza de Mayo 1986-ban két részre szakadt, noha mindkét csoport tagjai között megtalálhatók a Madres alapítói. Az Alapító Vonal mindenekelőtt a jogalkotásra és a földi maradványok megkeresésére helyezi a hangsúlyt, ezzel szemben a radikálisabb politikai csoport, a Szövetség mindaddig nem hajlandó elismerni a tagok gyermekeinek halálát, amíg az összes bűnös bíróság elé nem kerül.

A Szövetség hevesen tiltakozott a diktatúra alatti visszaélések miatti tárgyalások berekesztése ellen, amikor a Parlament 1992-ben Szaharov-díjjal ismerte el a Madres de Plaza de Mayo mozgalmat.

Hebe de Bonafini, akit 1979-ben az osztatlan mozgalom vezetőjévé választottak, és ma is ő vezeti a Szövetséget, a Szaharov-díjat az anyák gyermekei nevében fogadta el, akik „elsőként küzdöttek a szabadságért”. A Madres társadalmi kezdeményezései, többek között az *Universidad Popular Madres de Plaza de Mayo* finanszírozására használta fel a díjat, de Bonafini pedig részt vett a Szaharov-díjasok hálózatának alapító konferenciáján 2008-ban.

A Szövetség és az Alapító Vonal egyaránt támogatják a jelenlegi argentin vezetés fellépését az emberiesség elleni bűncselekményekkel megvádolt személyek ellen.

Az anyák tovább folytatják csütörtöki felvonulásukat a Május téren, támogatóik tömegétől és az eltűnt gyermekeik sorsáról szóló kérdések sokaságától övezve.

1992

LAS MADRES
DE PLAZA
DE MAYO

ADEM DEMAÇI a koszovói függetlenségért folytatott harc jelképe. Bár sok éven át felsővezetőként vett részt az országos politikában, hosszú ideig politikai fogoly is volt, aki összesen 28 évet töltött börtönben azért, mert szót emelt a koszovói albánokkal szembeni bánásmód ellen, és bírálta a kommunizmust a jugoszláv diktátor, Josip Broz Tito alatt.

Az 1936-ban, a koszovói Prištinában született író első novellái még középiskolás korában jelentek meg. Irodalmat, jogot és pedagógiát tanult, 1953 és 1958 között mintegy húsz novellája és egy regénye (*Vérkigyók*) jelent meg, melyek a koszovói és albániai vérbosszúkkal foglalkoztak, és irodalmi hírnevet szereztek számára. Demaçit először az írásai miatt tartóztatták le 1958-ban. Ettől kezdve egészen 1990-ig Demaçi életének jelentős részét börtönben töltötte a koszovói albánok alapvető jogaiért folytatott küzdelméért és azért, mert kimondta a keserű igazságot a kétmillió koszovói albánnal szembeni szerb elnyomásról.

Lelkiismereti fogolyként kivívta az emberi jogi közösség elismerését, és később már „a balkáni Mandela”-ként emlegették. Szabadon bocsátása után Adem Demaçi átvette az Emberi Jogok és Szabadságjogok Védelmének Tanácsa vezetését.

Az Európai Parlament 1991-ben Demaçinak ítélte a Szaharov-díjat a „tekintélyelvű, intoleráns rendszerrel” szembeni rendíthetetlen ellenállásáért. Demaçi a díjat a koszovói nép előtti tiszteletadásként fogadta, és kijelentette, hogy „a szólás szabadsága az első lépés a demokrácia felé vezető úton. Szabad szó nélkül nincs párbeszéd, párbeszéd nélkül nem lehet megtalálni az igazságot, az igazság nélkül pedig nem lehetséges a haladás”.

1996-ban szerepet vállalt a politikai életben: csatlakozott a Koszovói Parlamenti Párthoz (PPK), amelynek elnöke lett. A szerb rendszerrel szembeni nyílt tiltakozásra szólított fel arra hivatkozva, hogy az erőszakmentesség nem jelent passzivitást. Látható, de erőszakmentes tiltakozó kampányt indított a szerb uralom ellen, és a koszovóiakat arra kérte, hogy – pontosan ugyanabban az időben – egy percre mind álljanak meg az utcán.

Az 1998-ra beütemezett földalatti választásokon a második legnagyobb koszovói párt vezetőjeként Demaçi nem volt hajlandó indulni fő riválisa, Ibrahim Rugova ellen, mert úgy érezte, nem lenne helyénvaló „politikai játszmákat játszani”, miközben a Koszovót érő támadások folytán egyre inkább kiszélesedik a Szerbiával való fegyveres konfliktus.

Demaçi 1998-ban politikai képviselőként csatlakozott a koszovói felszabadító hadsereghez (KLA), miután arra a meggyőződésre jutott, hogy az erőszakmentesség politikája nem hozza el a szabadságot Koszovó lakosai számára, akiknek, meggyőződése szerint, joga van ellenállni a durva elnyomással szemben.

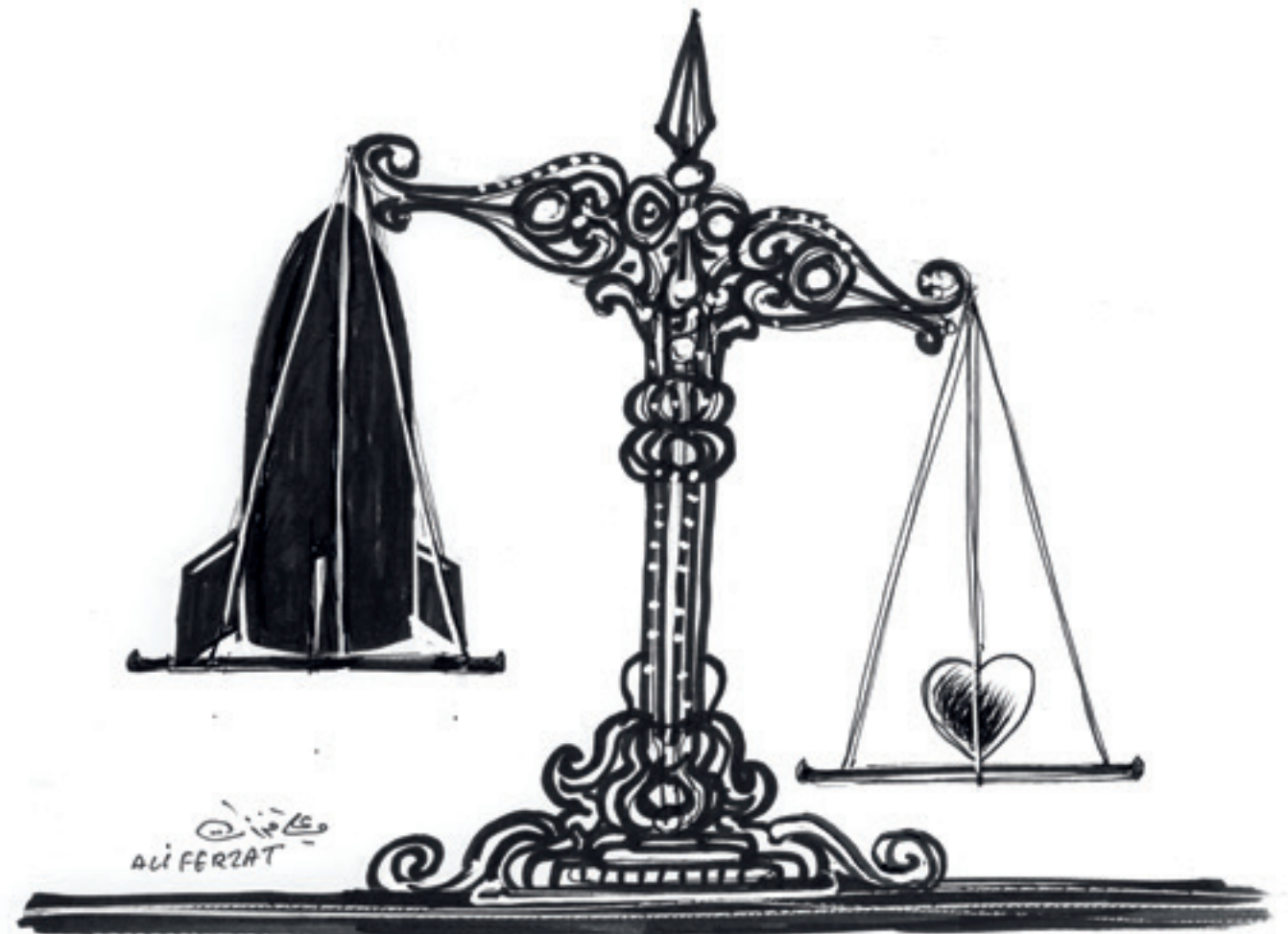
Demaçi 1999-ben kilépett a KLA-ból, hogy tiltakozzon azon döntés ellen, hogy részt vesznek a Szerbiával való konfliktus lezárására meghirdetett rambouillet-i béketárgyalásokon. Demaçi bírálta a javasolt alkut amiatt, hogy nem garantálta Koszovó függetlenségét.

Amikor a tárgyalások 1999-es kudarca után a konfliktus újból fellángolt, Koszovóban maradt, és bírálta a többi vezetőt, köztük Rugovát, amiért egy ilyen történelmi pillanatban elhagyják az országot. Demaçi a háború alatt úgy

jellemezte Koszovót, mint „Európa legnagyobb börtönét”. A szerb hatóságok őt magát kétszer vették őrizetbe.

A háború után elsősorban az etnikai megbékélés és a menekültek hazatérése ügyének szentelte figyelmét. Demaçi átvette a Bizottság a Kölcsönös Megértésért, Toleranciáért és Együttélésért elnökségét. Ebben a testületben Koszovó minden etnikai csoportja képviselteti magát, „mert Koszovó mindenkié” és „mert mi [...] szabad, demokratikus és etnikailag sokszínű társadalmat akarunk”. Koszovóban még mindig politikai véleményvezérnek számít. 2015-ben a Priština és Belgrád között újraindult tárgyalásokkal összefüggésben javasolta a koszovói választási rendszer módosítását.

Demaçi 2008-ban részt vett a Szaharov-díj hálózat alakuló konferenciáján.

AUNG SZAN SZÚ CSINAK a mianmari/burmai demokratikus mozgalom vezetőjeként folytatott tevékenységét 1990-ben ismerték el Szaharov-díjjal. Személyesen azonban végül csak huszonhárom évvel később, 2013. október 22-én vehette át a gondolatszabadságért adományozott Szaharov-díjat.

Az Európai Parlamentben tartott ünnepségen a 28 tagállam választott képviselői előtt tartott beszédében a hosszú ideig fogva tartott politikai fogoly szenvedélyesen kiállt a demokratikus értékek mellett, és hangsúlyozta, hogy Burmában a demokratikus átmenet még messze nem teljes. Mint elmondta, a jelenlegi alkotmány kiváltságos szerepet biztosít a katonaságnak, amit meg kell reformálni ahhoz, hogy garantálni lehessen a burmai polgárok arra vonatkozó jogát, hogy „úgy éljenek, ahogyan azt a lelkiismeretük parancsolja” és hogy „maguk alakíthassák sorsukat”. Azt kérte a nemzetközi közösségtől, hogy továbbra is támogassák a demokrácia és az emberi jogok fejlesztését Burmában, és elismerte az Európai Parlament ebben nyújtott kitaró támogatását.

Édesapja a független Burma nemzeti hőisének tartott Aung Szan, aki Szú Csi két éves korában gyilkosság áldozatává vált, édesanyja pedig Khin Csi, tekintélyes burmai diplomata volt. 1988-ban a külföldön élő Szú Csi visszatért Burmába, hogy haladékló édesanyját ápolja, és ekkor szemtanújává vált a Ne Win katonai uralma ellen tiltakozókkal szembeni brutális fellépéseknek. A mérszárások arra készítették Szú Csit (ismert nevén a Ladyt), hogy erőszakmentes küzdelmet indítson a demokráciáért és az emberi jogokért. A Nemzeti Liga a Demokráciáért nevű párt Szú Csi vezetésével 1990-ben elsöprö többséggel megnyerte a választásokat, ám a katonai junta nemcsak hogy nem volt hajlandó a hatalmát átadni, hanem letartóztatásokkal és véres megtorlásokkal csapott le a párt képviselőire és támogatóira.

Szú Csi az 1990 után következő két évtized nagy részét börtönben vagy házi őrizetben töltötte, és bár ez idő alatt brit férjénél rákot állapítottak meg, a hatóságok nem adtak neki beutazási vízumot, hogy meglátogathassa öt Burmában. Inkább Szú Csit próbálták rávenni az ország elhagyására, ő azonban ezt megtagadta, mivel attól félt, hogy nem engedik majd visszatérni, így többet nem látta férjét, aki 1999-ben elhunyt.

Még házi őrizetben élte meg az országban két évtizedes szünet után, 2010-ben megrendezett következő választást, de hat nappal azután szabadon engedték.

Szú Csi 2012 áprilisában jelöltként indult az időközi parlamenti választáson, amelyen pártja a 45-ből 43 képviselői helyet elnyert, és ezzel ő lett a parlamenti ellenzék vezetője, ahogy az ország megindult a demokratizálódás útján. Az ellenzék vezéréként Aung Szan Szú Csi kampányt folytatott az ország alkotmányának módosításáért, hogy indulhasson az elnökválasztáson, mivel ebben jelenleg akadályozza egy olyan rendelkezés, amely kizárja a külföldi állampolgárokhoz szorosan kötődő jelöltek. Szú Csi fiai brit állampolgárok.

A 2015. novemberben esedékes választáson való indulásának esélye megszűnt, amikor a burmai parlament 2015. júniusi szavazásával elutasította a javasolt alkotmánymódosítást, mivel pártja, a Nemzeti Liga a Demokráciáért várhatóan túl nagy győzelmet arat.

ALEXANDER DUBČEK (1921–1992) az 1968-ban Csehszlovákiában zajlott, „prágai tavasz” néven ismertté vált reformmozgalom meghatározó alakja volt.

Dubček olyan családban nőtt fel, amely elkötelezett volt a szovjetunióbeli szocializmus építése mellett, 1939-ben titokban belépett a kommunista pártba, majd a németbarát szlovák állam ellen szerveződő illegális ellenállási mozgalomhoz is csatlakozott.

Amikor 1968-ban a hithű kommunista Dubčeket kinevezték a csehszlovák kommunista párt új főtitkárává, a kommunista rendszer liberalizálását tűzte ki céljául. Számos reformot hajtott végre: biztosította a nagyobb fokú sajtószabadságot, rehabilitálta a sztálini időszak politikai tisztogatásainak áldozatait, gazdasági reformokat kezdeményezett, és elindította a csehszlovák politikai élet átfogó demokratizálását. Reformjait azonban nem nézték jó szemmel Moszkvában, és az „emberarcú” szocializmus megteremtésére irányuló törekvéseit 1968. augusztus 21-én a Varsói Szerződés tankjai söpörték el, amelyek átvették a hatalmat Prágában. Dubčeket elfogta a KGB, majd a Kremlbe vitték, ahol rövid ideig fogva tartották.

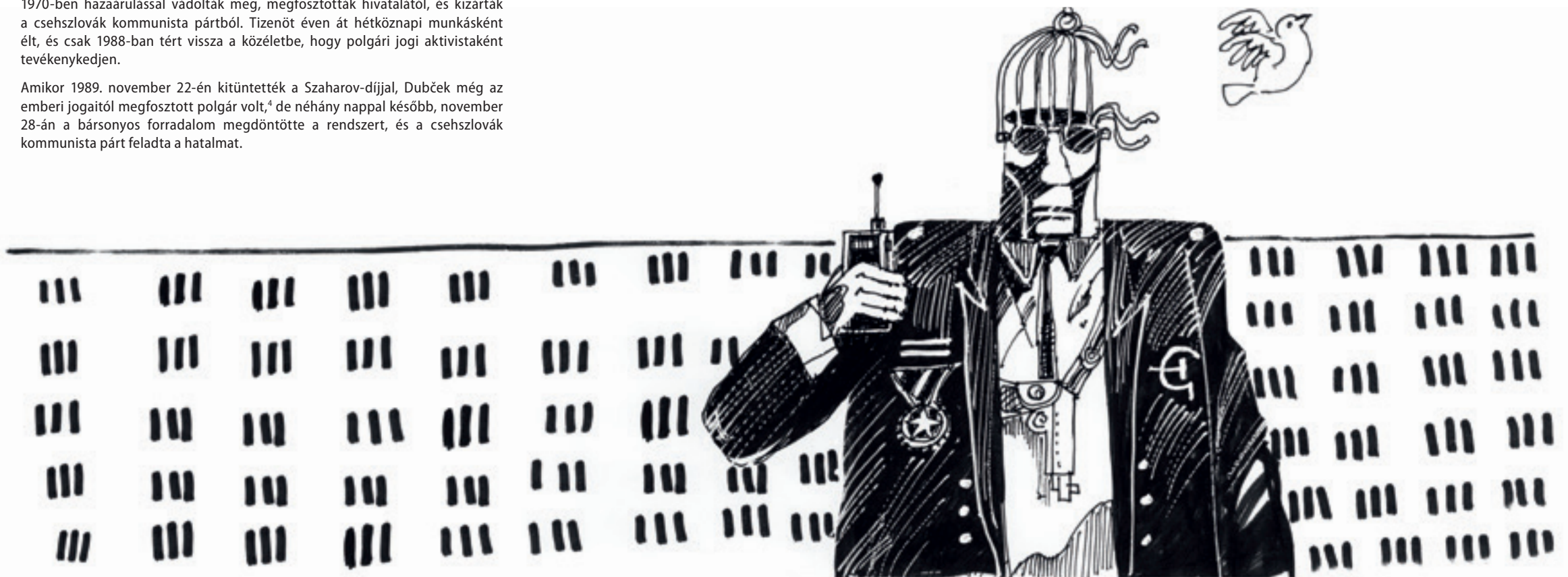
1970-ben hazaárulással vádolták meg, megfosztották hivatalától, és kizárták a csehszlovák kommunista pártból. Tizenöt éven át hétköznapi munkásként élt, és csak 1988-ban tért vissza a közéletbe, hogy polgári jogi aktivistaként tevékenykedjen.

Amikor 1989. november 22-én kitüntették a Szaharov-díjjal, Dubček még az emberi jogaitól megfosztott polgár volt,⁴ de néhány nappal később, november 28-án a bársonyos forradalom megdöntötte a rendszert, és a csehszlovák kommunista párt feladta a hatalmat.

„Meggyőződésem, hogy a szabadságnak az a »fuvallata« volt a jelenleg Kelet-Európában és magában Csehszlovákiában végbemenő békés forradalmak előzménye, amelyet a csehek és a szlovákok Dubček irányítása alatt élveztek” – írta Szaharov a Parlamenthez címzett üzenetében 1989. december 10-én, négy nappal halála előtt.

Az 1989-es csehszlovákiai forradalom után Dubčeket a Szövetségi Gyűlés elnökévé választották, és ezt a tisztséget 1989 és 1992 között töltötte be. 1990 januárjában, a Szaharov-díj átvételekor a Parlamentben tartott beszédében Dubček kijelentette, hogy az országát alkotó nemzeteket „még történelmük legnehezebb pillanataiban sem hagyta el az az érzés, hogy részesei az emberiség szabadságért folytatott nagyszerű küzdelmének”, és hogy a prágai tavasztól a bársonyos forradalomig „a szabadság, a szuverenitás és a társadalmi igazságosság eszméi mindvégig életben maradtak”.

Alexander Dubček 1992-ben egy autóbalesetben vesztette életét.

⁴ A Szaharov-díj: 25 év – az Európai Parlament a gondolat szabadságáért, az Európai Parlament Irattára és Dokumentációs Központja, CARDÖC-füzetek, 11. szám, 2013. november, 55. o.

Miként maga Mandela mondta: „az életben nem az a pusztta tény a lényeg, hogy éltünk, hanem az, hogy mit tettünk hozzá mások életéhez”.

NELSON ROLIHLAHLA MANDELA 95 éves korában, 2013. december 5-én hunyt el johannesburgi otthonában. Halála világszerte mély gyászt váltott ki, de mindenütt ünnepelték életét, melyet a szabadságnak, a demokráciának és az egyenlőségnek szentelt.

1988-ban ő volt az első – Anatolij Marcsenkóval, a szovjet ellenzéki gondolkodóval együtt –, akit az Európai Parlament a Szaharov-díjjal tüntetett ki. Díjazása idején még házi őrizetben tartotta a dél-afrikai apartheid rezsim, amely 27 évre bebörtönözte a rasszizmus ellen folytatott harca miatt.

Mandela az Afrikai Nemzeti Kongresszus aktív tagja volt, és részt vett Dél-Afrika első fekete ügyvédi irodájának megnyitásában, amely a rezsim általi elnyomás növekedésével egyre harcosabbá vált. 1964-ben életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték, és végül 1990-ben engedték szabadon, ahogy a nemzetközi és a hazai nyomás hatására az apartheid rezsim elkezdett összeomlani.

Szabadon bocsátása után nem sokkal Mandela az Európai Parlamentben arról beszélt, hogy egy igazságos és tartós megoldással Dél-Afrikát „egységes, demokratikus és a rasszizmustól mentes országgá” kell átalakítani. Minden, ami nem ér fel ezzel, „a számtalan dél-afrikai és régióbeli hazafi emlékének megsértését jelenti, akik életüket áldozták ezért a mai percért, amikor határozottan kijelenthetjük, hogy már látjuk az apartheid rendszer végét”.

Az 1990-es években Dél-Afrika Mandela vezetésével alakult át az apartheidből egy faji szempontból befogadó demokráciává. 1994–1999 között elnökként az „igazságot és a megbékélést” nevezte a békéhez vezető útnak.

2013-ban bekövetkezett halálakor világszerte tömegek fejezték ki Mandela iránti tiszteletüket, többek között a Szaharov-díj hálózat tagjai is. „A mai napon Dél-Afrika atyját veszítette el, a világ pedig egy hőst. Napjaink egyik legnagyobb személyisége előtt rovom le ma tiszteletemet. Nelson Mandela ma eltávozott közülünk, de öröksége mindig velünk marad” – ezekkel a szavakkal búcsúzott Mandelától Martin Schulz, az Európai Parlament elnöke és a Szaharov-díj hálózat társelnöke.

„Megértette velünk, hogy senkit sem szabad büntetni a bőrszínéért, vagy azért, hogy milyen körülmények közé született. Arra is rádöbbentett minket, hogy igenis képesek vagyunk megváltoztatni a világot, képesek vagyunk megváltoztatni azzal, hogy megváltoztatjuk az emberek szemléletét és felfogását” – mondta róla Aung Szan Szú Csi.

„Nelson Mandela egyedülálló, áldozatkész és méltóságteljes életet élt, és egy politikai zseni volt, aki békés úton véget vetett a modern idők egyik legnagyobb gonoszságának” – mondta Kofi Annan.

„Marcsenko hősie életével és munkásságával rendkívüli mértékben hozzájárult a demokrácia, a humanizmus és az igazságosság ügyéhez” – írta róla maga Andrej Szaharov a Parlamenthez címzett levelében, melyben kitüntetését

javasolta. **ANATOLIJ MARCSENKO** (1938–1986) az egykori Szovjetunió egyik legismertebb ellenzéki gondolkodója volt. A cisztopoli börtönben hunyt el, miután három hónapig éhségsztrájkot folytatott az összes szovjet lelkiismereti fogoly szabadon bocsátásáért. Anatolij Marcsenko csak 48 éves volt, amikor meghalt, de életéből 20 évet börtönben vagy belső száműzetésben töltött. A halálát követő nemzetközi felháborodás jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Mihail Gorbacsov, a kommunista párt főtitkára 1987-ben végre engedélyezte számos lelkiismereti fogoly szabadon bocsátását.

Marcsenko 1966-ban írt *Tanúvallomás* című önéletrajzi művével szerzett széles körű ismertséget, amelyben az általa a szovjet munkatáborokban és börtönben eltöltött időszakot írja le. Ez volt az első – kézzel másolt, szamizdat terjesztésű, majd később nyugaton nyomtatásban is kiadott – könyv, amely beszámolt a sztálini időszakot követő munkatáborokról és börtönökről, és ráébresztette a világot a valóságra: arra, hogy a Gulag-táborok időszaka Sztálin halálával nem ért véget.

A könyv megjelenése következtében Marcsenkót szovjetellenes propaganda miatt ismét börtönbüntetésre ítélték. Mielőtt azonban 1968-ban ismét bebörtönözték volna, ellenzékiént nyilvánosan elítélte a politikai foglyok fogva tartásának körülményeit. 1968 júliusában a médiának címzett nyílt levelében figyelmeztetett arra, hogy a Szovjetunió nem fogja hagyni, hogy a prágai tavasz folytatódjon, és jóslata be is vált, amikor augusztusban a Varsói Szerződés államainak tankjai bevonultak Csehszlovákiába, Marcsenkót pedig ezt követően újabb börtönre, majd száműzetésre ítélték.

Minél nagyobb volt azonban az elnyomás, annál erősebb volt Marcsenko akaratereje a cselekvésre. Andrej Szaharovval és a csoport jelenlegi vezetőjével, Ljudmila Alekszejevával közösen megalapították a befolyásos Moszkvai Helsinki Csoportot. A csoport 1976-ban alakult meg annak érdekében, hogy figyelemmel kísérje, hogy a Szovjetunió betartja-e az 1975-ös Helsinki Záróokmány emberi jogi záradékait, mely az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet első okmánya volt, és azzal a céllal jött létre, hogy javítsa a kommunista tömb és a Nyugat közötti kapcsolatokat.

Utoljára 1980-ban tartóztatták le és börtönözték be *Élni, mint bárki más* című, utolsó könyve kiadásáért. A kiszabott 15 éves büntetést azonban már nem élte túl. A börtönben történt halála ügyében soha nem indult nyilvános vizsgálat.

Posztumusz díját a nevében özvegye, Larissza Bogoraz – maga is Szaharov-díjra is jelölt aktivista – vette át 1988-ban, amikor az Európai Parlament megalapította a Szaharov-díjat.

A közvélemény-kutatások szerint az uniós polgárok úgy vélik, hogy az emberi jogok olyan értéket képviselnek, amelyet az Európai Parlamentnek kiemelten védenie kell. Az emberi jogok részei az uniós szerződéseknek és az Alapjogi Chartának, ahogy az EU külkapcsolataiban, ezen belül az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó cselekvési tervben (2015–2020) is szerepet kapnak. Az Európai Unió harmadik országokkal fenntartott kapcsolataiban köteles előmozdítani a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogok és alapvető szabadságok egyetemességét és oszthatatlanságát, az emberi méltóság tiszteletben tartását, az egyenlőség és szolidaritás elvét, valamint az Egyesült Nemzetek Alapokmánya és a nemzetközi jog alapelveinek tiszteletben tartását. Az Európai Parlament meghatározó szerepet tölt be a demokrácia, a véleménynyilvánítás szabadsága, a tisztességes választások és az egyetemes emberi jogok védelmében és támogatásában.

Az Európai Parlament nemcsak a Szaharov-díjat ítéli oda évente, hanem az emberi jogi vészhelyzetekről szóló állásfoglalásokkal, az emberi jogok és a demokrácia világban való helyzetéről és az Európai Unió ez irányú politikájáról szóló éves jelentésével, a harmadik országok megfelelő szerveivel és hatóságaival folytatott párbeszéddel és diplomáciai kapcsolatokkal, a bizottsági keretében tartott, emberi jogi kérdésekkel foglalkozó meghallgatásokkal és a világ különböző részeire küldött választási megfigyelő missziókban való részvétellel támogatja és védi az emberi jogokat.

Az emberi jogi vészhelyzetekről szóló, a strasbourgi plenáris üléseken menetrendszerűen elfogadott állásfoglalásokkal a Parlament felhívja a figyelmet és állást foglal a világ különböző részein előforduló emberi jogi visszaélések ügyében. Rendszeresen nyomatékosítja egyértelmű álláspontját a kínzás megelőzéséről és a halálbüntetés eltörléséről, az emberi jogi jogvédők védelméről, a konfliktusmegelőzésről, a nők és gyermekek jogairól, a kisebbségek védelméről, valamint az őslakos népek és a fogyatékossgal élők jogairól szerte a világon. Az Európai Parlament állásfoglalásai gyakran szolgálnak alapul az Európai Unió Tanácsa, az Európai Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat által végrehajtott intézkedésekhez, és esetenként közvetlen hatást gyakorolhatnak az érintett kormányok intézkedéseire.

Az Európai Parlament felügyeli az uniós külkapcsolatokat, mivel jogalkotói hatáskörei lehetővé teszik a harmadik országokkal kötendő uniós megállapodások megakadályozását, ha ezek az országok súlyosan megsértik az emberi jogokat és a demokratikus elveket. A Parlament megköveteli a megállapodásokba szisztematikusan felvett emberi jogi záradékok szigorú betartását. A Parlament 2011. áprilisban arra hívta fel az EU-t, hogy függessze fel az EU és Szíria közötti társulási megállapodásról szóló tárgyalásokat, 2011. szeptemberben pedig a Szíriával való uniós együttműködési megállapodást részben felfüggesztették, „amíg a szír hatóságok véget nem vetnek az emberi jogok szisztematikusan megsértéseinek”. A szíriai konfliktus folytatódik.

A közös kül- és biztonságpolitikában és a fejlesztési együttműködési politika kidolgozása során az uniós jog célkitűzése „a demokrácia és a jogállamiság fejlesztése és megerősítése, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása”. E célkitűzést – nagyrészt az Európai Parlament munkájának

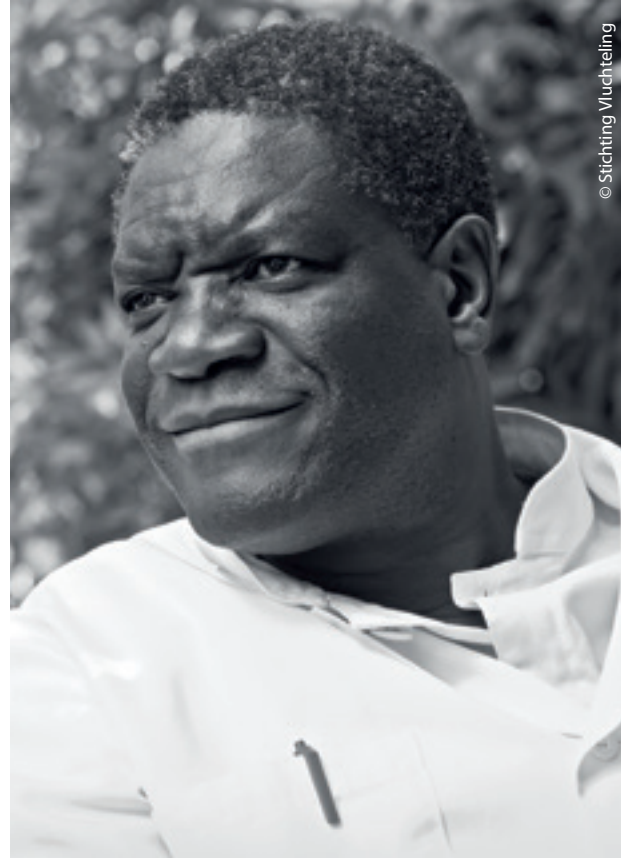
köszönhetően – egyértelműen beépítették az uniós jogba. A Parlament minden évben elfogadja saját jelentését az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseletről az Európai Parlamenthez benyújtott, az EU közös kül- és biztonságpolitikájának fő szempontjairól és alapvető választásairól szóló éves jelentéséről. A KKBP felülvizsgálata során a Parlament éberrel ügyel az emberi jogokra, és a KKBP-ről szóló legutóbbi jelentésében arra hívta fel az EU-t, hogy folytassa „a szabályokon alapuló, pluralista globális politikai, gazdasági és pénzügyi rend partnerekkel történő megerősítését, az emberi jogok és a jogállamiság tiszteletben tartását”.

Az emberi jogokkal foglalkozó parlamenti munka fő felelőse az Emberi Jogi Albizottság (DROI), amely rendszeres fórumot biztosít, ahol az európai parlamenti képviselők, nemzetközi szereplők, szakértők és a civil társadalom tagjai emberi jogi kérdéseket vetnek fel, javaslatokat tesznek, és értékelik az ezekkel kapcsolatos uniós és nemzetközi fellépést. A DROI rendszeresen csatlakozik az EP más bizottságaihoz, vagy meghívja őket az ilyen vitákra. Jelentéseit és állásfoglalásait főbizottsága, a Külügyi Bizottság fogadja el. A Fejlesztési Bizottság szintén rendszeresen megvitatta az emberi jogok helyzetét a fejlődő országokban. A bizottsági küldöttségek az országokban tett látogatások során is foglalkoznak az emberi jogi kérdésekkel.

A Parlament ezenkívül megerősítette az emberi jogok védelmezésében betöltött szerepét azáltal, hogy támogatja a parlamenti demokráciát és a parlamenti politikai párbeszédet, állandó bizottsági meghallgatásokat szerveznek harmadik országbeli civil társadalmi szervezetek képviselői számára, és ad hoc küldöttségeket küld, hogy azok a terepen mérjék fel az emberi jogok helyzetét. Az Európai Parlament és a harmadik országok közötti politikai párbeszéd legfőbb fórumai az AKCS–EU Közös Parlamenti Közgyűlés, az Unió a Mediterrán Térségért Parlamenti Közgyűlés, az Euro–Latin-amerikai Parlamenti Közgyűlés, valamint a kelet-európai partnerekkel működő Euronest Parlamenti Közgyűlés.

Az Európai Parlament költségvetési hatáskörei révén jelentős mértékben növelte a demokráciát támogató és emberi jogi programok tekintetében előirányzott forrásokat, és elérte, hogy a demokrácia és az emberi jogok európai eszköze (EIDHR), a civil társadalom és az emberi jogi jogvédők, különösen az életveszélyben lévők támogatásának fő pénzügyi és politikai eszköze folytassa működését.

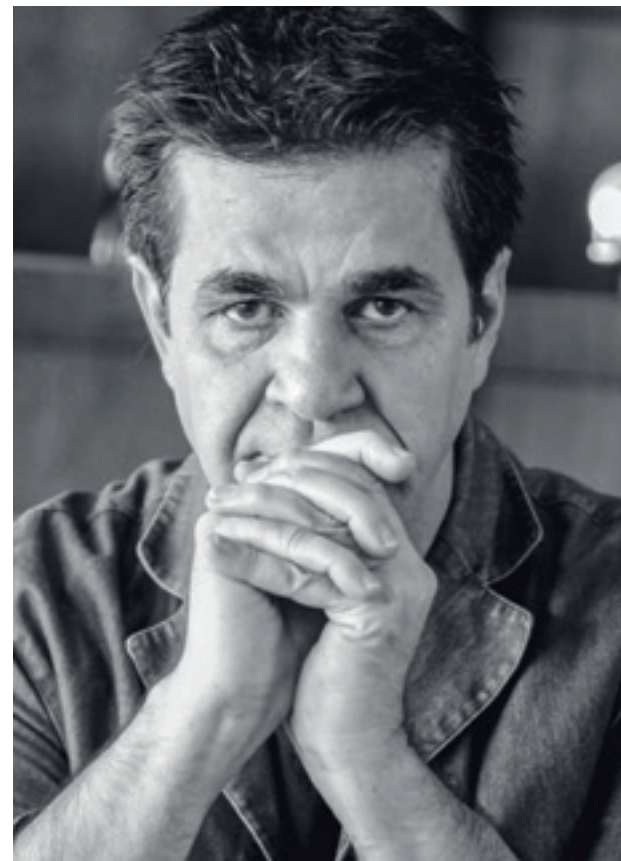
Emberi jogi munkája mellett a Parlament elkötelezetten támogatja a szabad és tisztességes választásokat az EU-n kívüli országokban, mivel ez elengedhetetlen a demokrácia kialakításához, a legitimitás megteremtéséhez és az emberek intézmények iránti bizalmának növeléséhez. Az Európai Parlament képviselői rendszeresen vesznek részt – vezetőként is – uniós választási megfigyelő missziókban, amelyek azt hivatottak biztosítani, hogy a népek a vezetői megválasztásához való jogát teljes mértékben tiszteletben tartsák.

Ráif Badavi
Denis Mukwege
Malála Júszafzaj

Naszrín Szotúdeh
Dzsaafar Panáhi
Mohamed Bouazizi

Ali Farzat
Aszmaa Mahfúz

Ahmed asz-Szanúsi
Razán Zajtúna
Guillermo Fariñas

Razan Zaitouneh

Memorial
Hu Csia
Szalih Mahmúd Mohamed Oszman

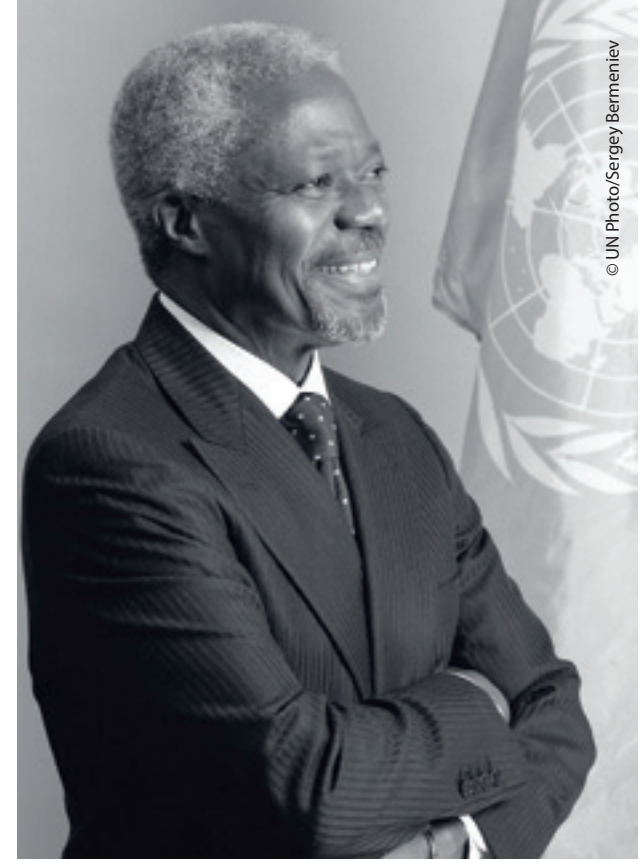
Aljakszandr Milinkevics
Riporterek Határok Nélkül
„Asszonyok fehérben”

**REPORTERS
SANS FRONTIERES**
POUR LA LIBERTE DE L'INFORMATION

© Javier GALEANO/AP Photos/EU-EP

Hauwa Ibrahim
Fehérorosz Újságírók Szövetsége
Kofi Annan ENSZ-főtitkár és az Egyesült
Nemzetek teljes személyzete

© UN Photo/Sergey Bermeiev

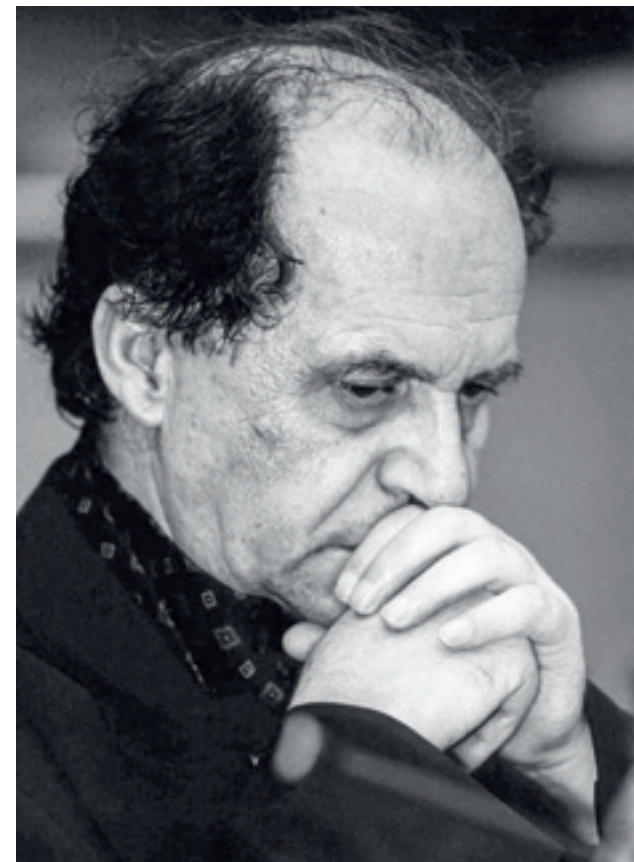
Oswaldo José Payá Sardiñas
Nurit Peled-Elhanan

Izzat Gazzawi
Dom Zacarias Kamwenho
¡BASTA YA!

Xanana Gusmão
Ibrahim Rugova

Szalíma Gazáli
Veĵ Csing-seng

Leyla Zana
Taszlíma Naszrín
Oslobodjenje

Las Madres de Plaza de Mayo
Adem Demaçi
Aung Szan Szú Csi

Alexander Dubček
Nelson Rolihlahla Mandela
Anatolij Marcsenko

PARLEMENT EUROPEEN | EUROPEES PARLEMENT

Rue Wiertz, 60, B-1047 BRUXELLES

Wiertzstraat, 60, B-1047 BRUSSEL

Telefon: +32/2.284 2111

PARLEMENT EUROPEEN

Plateau du Kirchberg

L-2929 LUXEMBOURG

Telefon: +352/4300 1

PARLEMENT EUROPEEN

1, avenue du Président Robert Schuman

F-67070 STRASBOURG CEDEX

Telefon: +33/388.17 4001

Bővebb információk a következő honlapon állnak rendelkezésre:

europarl.europa.eu

europarl.europa.eu/sakharov

HOGYAN JUTHAT HOZZÁ AZ EURÓPAI UNIÓ KIADVÁNYAIHOZ?

Ingyenes kiadványok:

- egy példány:
az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>),
- több példány, valamint plakátok, térképek rendelése:
az Európai Unió képviselőin keresztül (http://ec.europa.eu/represent_hu.htm),
nem uniós országokban a küldöttségektől (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hu.htm),
a Europe Direct szolgáltatáson keresztül (http://europa.eu/europedirect/index_hu.htm)
vagy a 00 800 6 7 8 9 10 11 telefonszám tárcsázásával (ingyenesen hívható az EU egész területéről) (*).

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Megvásárolható kiadványok:

- az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>).

